

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA

ATASKAITA

LIETUVOS STABILUMO 2022 METŲ PROGRAMOS VERTINIMAS

2022 m. gegužės 6 d.

Nr. BPE-4

Lietuvai tapus visateise ekonominės ir pinigų sąjungos nare, Valstybės kontrolė nuo 2015 m. sausio 1 d. vykdo ir biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas. Vykdydama šias funkcijas, institucija atlieka Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir teikia išvadas (ir skelbia jas viešai) Lietuvos Respublikos Seimui, kaip laikomasi šių taisyklių.

Ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai.

TURINYS

PAGRINDINĖS ŽINUTĖS	4
ĮŽANGA	6
2021 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI	7
1. 2021 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS BALANSAS	7
2. 2021 M. FISKALINIAI REZERVAI	8
3. 2021 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLA	9
4. FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMO SI 2021 M. <i>EX-POST</i> VERTINIMAS	10
2022–2025 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI	12
5. 2022–2025 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS BALANSO PROJEKCIJOS	12
6. 2022–2025 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLOS PROJEKCIJOS	16
7. FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS	18
PRIEDAI	21
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	21
2 priedas. Valstybės ir savivaldybių biudžetų planų vykdymo paklaidos 2021 m.	23
3 priedas. Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų metinis augimas ir pagrindinių komponentų įtaka	26
4 priedas. Pagrindinių mokesčių planų paklaidos	27
5 priedas. Lietuvos fiskalinių rizikų švieslentė	30
6 priedas. Fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi 2021 metais <i>ex-post</i> vertinimas	31
7 priedas. Valdžios sektoriaus išlaidos kompensacijai dirbantiesiems ir šio sektoriaus išlaidos sveikatos apsaugai bei švietimui	34
8 priedas. 2022–2025 m. valdžios sektoriaus pajamų, išlaidų ir balanso projekcijos	36

PAGRINDINĖS ŽINUTĖS

Apie 2022–2025 m.:

- Lietuvos stabilumo 2022 m. programoje pateiktose vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus balanso projekcijose neatsižvelgiama į dalį prisiimtų įsipareigojimų. Fiskalinės institucijos funkciją vykdančios Valstybės kontrolės vertinimu, nėra numatyta konkrečių priemonių, užtikrinančių Lietuvos stabilumo 2022 m. programoje projektuojamą išlaidų lygio mažėjimą 2023–2025 metais.
- Struktūrinio valdžios sektoriaus deficito mažėjimas projektuojamas pasiekti numatant grynyjū (*neto*) išlaidų augimą 2023–2025 m. 0,0, 3,0 ir 4,2 proc. atitinkamai. Šių išlaidų augimas vidutiniu laikotarpiu didžiąja dalimi bus nulemtas socialinių išmokų ir kompensacijos dirbantiesiems. Kapitalui tenkančių išlaidų dalies įtaka 2023 m. numatoma neigiama. Vidutiniu laikotarpiu investicijų dinamika nedera su Europos Komisijos rekomenduojama nacionalinių investicijų skatinimo kryptimi.
- Valdžios sektoriaus socialinių išmokų projekcijos nedera su Valstybinio socialinio draudimo fondo 2022–2025 m. biudžeto išlaidų planu. Šiame biudžete numatomas spartesnis pensijų indeksavimas nei valdžios sektoriaus išlaidų socialinėms išmokoms augimas.
- Stabilumo 2022 m. programoje pateiktos pelno mokesčio projekcijos nedera su projektuojama produkcijos atotrūkio nuo potencialo raida. Šio mokesčio santykio su BVP projekcijos vidutiniu laikotarpiu auga, nors produkcijos atotrūkis nuo potencialo projektuojamas neigiamas.
- Fiskalinės institucijos funkciją vykdančios Valstybės kontrolės vertinimu, nenumačius papildomų pajamų šaltinių valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis vidutiniu laikotarpiu nuosekliai didės. Šį rodiklį didins pirminis deficitas, tačiau jo poveikį švelnins palanki realiojo BVP ir palūkanų normų dinamika.
- Tikėtina, kad vidutiniu laikotarpiu didėjant palūkanų normoms, augs valdžios sektoriaus skolos valdymo išlaidos. Augant infliacijos lūkesčiams, tikintis ECB palūkanų normų didinimo ir turto supirkimo programos pabaigos, euro zonos vyriausybės vertybiniai popieriai investuotojams tampa mažiau patrauklūs, todėl auga jų pajamingumas. Didėjant palūkanų normoms, Lietuvoje refinansuojant VS skolą turimas pigias VVP emisijas gali tekti keisti brangesnėmis.
- Fiskalinės institucijos funkciją vykdančios Valstybės kontrolės vertinimu, neįtraukiant vienkartinio pobūdžio priemonių įtakos, numatoma, kad Lietuvos fiskalinė politika 2022 m. bus prociklinė, o 2023 m. gali keisti kryptį ir tapti neutralia. Vis dėlto, neapibrėžtumas dėl šalies ekonominės raidos išaugo kilus karui Ukrainoje.

Apie 2021 m.:

- 2021 m. faktinį 1,0 proc. BVP deficitą lėmė mažesnės, nei planuota išlaidos, didžioji dalis – dėl mažesnio išlaidų poreikio COVID-19 reikmėms ir didesnės nei planuota pajamos. 2021 m. pajamų augimas buvo sparčiausias nuo 2007 m., o santykis su BVP didžiausias nuo 1999 m., tačiau tai – vienkartinių veiksnių, palankaus ekonomikos ciklo ir žemos palyginamosios bazės rezultatas.
- 2021 m. Lietuvos ekonomikai augant sparčiau nei tikėtasi, fiskaliniuose rezervuose buvo sukaupta daugiau lėšų negu planuota.

- 2021 m. valdžios sektoriaus skolos augimas reikšmingai sumažėjo, o skolos ir BVP santykis sumažėjo iki 44,3 proc. BVP.
- Vyraujant išskirtinio neapibrėžtumo sąlygoms, fiskalinės drausmės taisyklių taikymas nuo 2020 m. laikinai susiaurintas. Atsižvelgiant į tai, retrospektyviu (*ex-post*) vertinimu, perteklinio ir išlaidų augimo ribojimo valdžios sektoriaus taisyklės buvo pagrįstai netaikomos. 2021 m. Valstybinio socialinio draudimo ir Privalomojo sveikatos draudimo fondų biudžetai vykdyti laikantis valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklių reikalavimų.

JŽANGA

Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas (toliau – VK FI), yra atsakinga už Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme¹ (toliau – KĮ) nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių (toliau – FDT) laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną bei įgaliota rengti ir teikti Lietuvos Respublikos Seimui nepriklausomas išvadas, susijusias su fiskalinės drausmės taisyklių laikymusi ir makroekonominė raida.

Vadovaudamasi nuo 2021 m. liepos 1 d. įsigaliojusių naujos redakcijos Valstybės kontrolės įstatymu², per 7 darbo dienas kiekvieną kartą po to, kai Vyriausybė pateikia Lietuvos stabilumo tam tikrų metų programos projektą Seimui, VK FI pateikia Seimui ataskaitą dėl Lietuvos stabilumo programos vertinimo.

Vyriausybės 2022 m. balandžio 27 d. nutarimu³ Seimui buvo pateikta Lietuvos stabilumo 2022 metų programa (toliau – SP2022). VK FI SP2022 vertinimą Seimui turi pateikti ne vėliau kaip iki 2022 m. gegužės 6 d. imtinai.

VK FI atliko nepriklausomą Lietuvos stabilumo 2022 m. programos vertinimą. Vertinime naudojama informacija, kuri buvo prieinama iki 2022 m. balandžio 20 d. Analizė atlikta pagal vertinimo metu aktualų Finansų ministerijos 2022 m. kovo 31 d. paskelbtą ekonominės raidos scenarijų⁴.

Atlikto vertinimo tikslas yra pateikti nuomonę dėl:

- 2021 m. valdžios sektoriaus balanso rodiklio ir skolos;
- *ex-post* vertinimo, ar 2021 m. buvo laikomasi fiskalinės drausmės taisyklių;
- 2022–2025 m. valdžios sektoriaus balanso ir skolos projekcijų bei rizikos veiksnių;
- 2022–2025 m. fiskalinės politikos krypties.

¹ Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas.

Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6be2c020699a11e48710f0162bf7b9c5>.

² Valstybės kontrolės įstatymas, 8 str. 7 d. 6 p.

³ „Dėl Lietuvos stabilumo 2022 metų programos“. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d9946579c62a11ecb69ea7b9ba9d787b>.

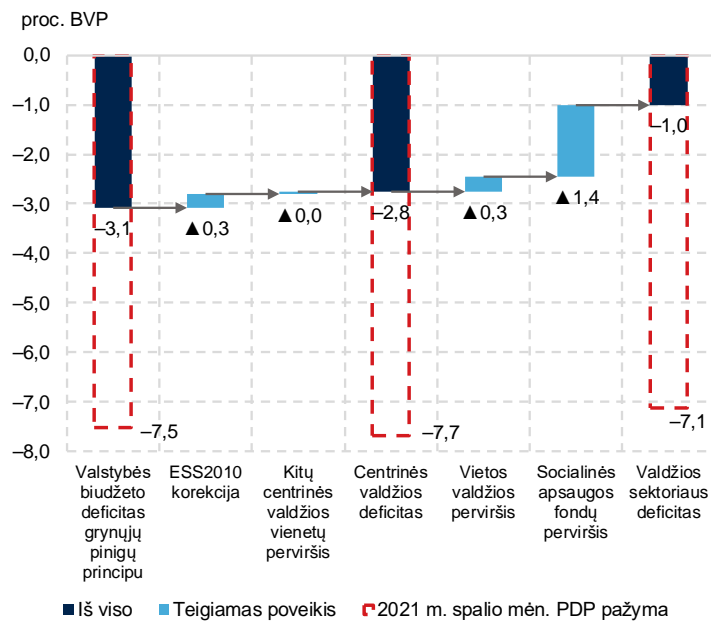
⁴ Prieiga per internetą: https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/ERS_aprasymas_2022_kovas.pdf.

2021 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI

1. 2021 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS BALANSAS

1. **2021 m. faktinį 1,0 proc. BVP deficitą lėmė palankesni visų valdžios sektoriaus subsektorių rezultatai, nei projektuota biudžeto įstatyme.** Valstybės biudžeto deficitas grynųjų pinigų principu sudarė 1702,8 mln. Eur, arba 3,1 proc. BVP (1 pav. 1 stulpelis). ESS2010 korekcijos⁵ valstybės biudžetui buvo teigiamos ir sudarė 145,4 mln. Eur, arba 0,3 proc. BVP (1 pav. 2 stulpelis). Kitų centrinės valdžios vienetų⁶ perviršis sudarė 26,6 mln. Eur (1 pav. 3 stulpelis). Šie veiksniai gerino centrinės valdžios deficitą, kuris siekė 1 530,9 mln. Eur, arba 2,8 proc. BVP (1 pav. 4 stulpelis). Vietos valdžios perviršis sudarė 174,3 mln. Eur, arba 0,3 proc. BVP. Socialinės apsaugos fondų⁷ perviršis siekė 802,0 mln. Eur, arba 1,4 proc. BVP, ir reikšmingai sumažino VS deficitą. 2021 m. VS deficitas sudarė 554,6 mln. Eur, arba 1,0 proc. BVP⁸.

1 pav. Duomenys, paaiškinantys perėjimą nuo valstybės biudžeto deficito prie VS deficito 2021 m.

Šaltinis – 2021 m. spalio mėn. ir 2022 m. balandžio mėn. PDP pažymos, VK FI skaičiavimai

⁵ ESS2010 korekcija apima veiksmus ir jų sumas, reikalingas pereiti nuo valstybės biudžeto balanso grynųjų pinigų principu prie kaupimo principo.

⁶ Kitiems centrinės valdžios vienetams priklauso nebiudžetiniai fondai, centrinės valdžios kontroliuojamos įmonės, viešosios įstaigos ir valstybės sveikatos priežiūros bei valstybinės aukštojo mokslo institucijos, įsteigtos centrinės valdžios, kurių finansiniai duomenys yra neįtraukiami į centrinės valdžios subsektoriaus darbinį balansą. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/637690/LT_EDP_Inventorius_ESA2010_2022.pdf.

⁷ Socialinės apsaugos fondų subsektorius apima Valstybinio socialinio draudimo, Privalomojo sveikatos draudimo, Garantinio ir ilgalaikio darbo išmokų fondus.

⁸ Pagal Lietuvos statistikos departamento 2022-04-20 paskelbtus duomenis. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/valdzios-sektoriaus-finansai>.

2. **2021 m. valdžios sektoriaus išlaidos mažesnės nei planuota, didžioji dalis – dėl mažesnio išlaidų poreikio COVID-19 reikmėms.** Geresnį VS deficitą lėmė mažesnės nei projektuota⁹ išlaidos subsidijoms ir kitoms einamosioms išlaidoms (bendras poveikis 455,6 mln. Eur arba 0,8 proc. BVP). Šie sutaupymai didžiąja dalimi susiję su vienkartinėmis COVID-19 išlaidų priemonėmis, kurioms vietoj planuotų 1,79 mlrd. Eur buvo išleista 1,30 mlrd. Eur. Lėtesnis ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos įgyvendinimas prisidėjo prie mažesnio bendrojo finansavimo poreikio 2021 m.¹⁰, tad nepanaudotų lėšų poreikis persikels į kitus metus. Be to, buvo prognozuota, kad KAM statistinė korekcija¹¹ veiks VS balansą neigiamai, tačiau ji buvo teigiama, ir skirtumas sudarė apie 400 mln. Eur. Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidų planų vykdymo paklaidos pateiktos 2 priede.
3. **2021 m. pajamų augimas buvo sparčiausias nuo 2007 m., o santykis su BVP didžiausias nuo 1999 m., tačiau tai – vienkartinių veiksnių ir palankaus ekonomikos ciklo rezultatas.** Lyginant su 2020 m., 2021 m. pajamos augo 18,3 proc., o pajamų ir BVP santykis siekė 37,7 proc. BVP (3 priedas). Valstybės biudžetas iš keturių pagrindinių mokesčių gavo daugiau nei 1 mlrd. Eur pajamų, lyginant su prognozuotomis pajamomis 2021 m. birželio mėn., arba apie 700 mln. lyginant su projekcijomis, pateiktomis 2021 m. spalio mėn.¹² 2021 m. didesnės, nei prognozuota pajamos, prisidėjo prie geresnių valdžios sektoriaus subsektorių rezultatų, tačiau jas lėmė palankus ekonominis ciklas, vienkartinio pobūdžio veiksniai ir žema palyginamoji bazė. Socialinės apsaugos fondų subsektoriaus didesnį perviršį lėmė 288,8 mln. Eur geresnės VSDF pajamos dėl didesnio nei planuoto darbo užmokesčio fondo augimo ir 92,6 mln. Eur mažesnės išlaidos. Kadangi pajamos savivaldybėms iš gyventojų pajamų mokesčio buvo 148,6 mln. Eur didesnės nei prognozuota, tai prisidėjo prie perteklinio šio subsektoriaus balanso.

2. 2021 M. FISKALINIAI REZERVAI

4. **2021 m. Lietuvos ekonomikai augant sparčiau nei tikėtasi, fiskaliniuose rezervuose¹³ buvo sukaupta daugiau lėšų negu planuota.** 2021 m. pabaigoje juose buvo sukaupta 1 710,7 mln. Eur, arba 3,1 proc. BVP, o tai yra 1,5 proc. p. BVP daugiau nei 2020 m. (5 priedas). Prie didesnės, nei buvo planuota 2021 m. Biudžeto įstatyme, sukauptos rezervų sumos labiausiai prisidėjo Garantinio ir Ilgalaikio darbo išmokų fondai¹⁴.
5. **Rezervinio (stabilizavimo) fonde metų pabaigoje buvo sukaupta numatyta suma, kuri sudarė 412,4 mln. Eur¹⁵.** 2021 m. ji, palyginti su 2020 m., išaugo 15,5 proc. Kaip įprasta didžiausią

⁹ Lyginama su BP2022 įverčiais.

¹⁰ 2021 m. ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšų vykdymas (pinigų principu) siekė 50,1 proc. numatyto plano. 2014–2020 m. ES daugiametės perspektyvos projektai gali būti vykdomi iki 2023 m. pabaigos, o 2021–2027 m. perspektyvai įsibėgėjant, didesnis lėšų poreikis bendrajam finansavimui persikels į kitus metus.

¹¹ Pereinant nuo pinigų prie kaupimo principo.

¹² Lyginama su 2021 m. birželio mėn. patvirtintu valstybės ir savivaldybių finansinių rodiklių įstatymu, ir su 2021 m. spalio mėn. pateiktu biudžeto projektu. Pagrindinių mokesčių planų paklaidų analizė, lyginant su 2021 m. gruodžio mėn. planu, pateikta 4 priede.

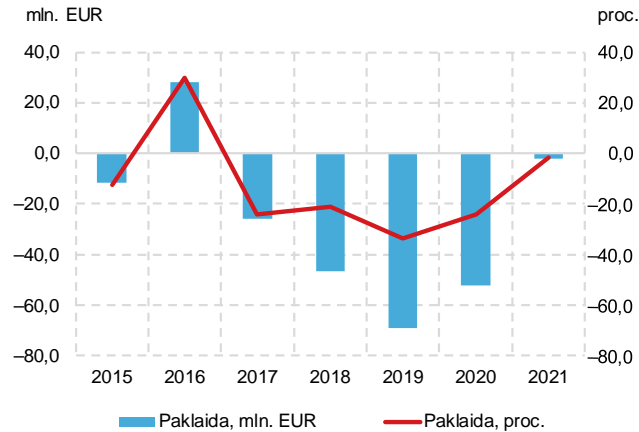
¹³ Fiskaliniai rezervai apima Rezervinį (stabilizavimo), Valstybinio socialinio draudimo (VSDF), Privalomojo sveikatos draudimo (PSDF), Garantinį ir Ilgalaikio darbo išmokų fondus.

¹⁴ 2021 m. pabaigoje abejuose fonduose sukaupta suma buvo 31,3 proc. didesnė nei planuota 2021 m. biudžeto įstatyme.

¹⁵ Iš jų 42,5 mln. Eur sukaupta šio fondo radioaktyviųjų atliekų giluminiam atliekynui įrengti ir radioaktyviosioms atliekoms tvarkyti skirtoje sąskaitoje.

fondo įplaukų dalį sudarė 50 proc. gautų į valstybės biudžetą dividendų suma, kuri sutapo su nurodyta BP2021. Palyginus 2021 ir 2020 m. duomenis, dividendų ir valstybės įmonių pelno įmokų į valstybės biudžetą plano ir jo vykdymo paklaida sumažėjo apie 22,4 proc. p. (2 pav.).

2 pav. Dividendų ir valstybės įmonių pelno įmokų į valstybės biudžetą vykdymas

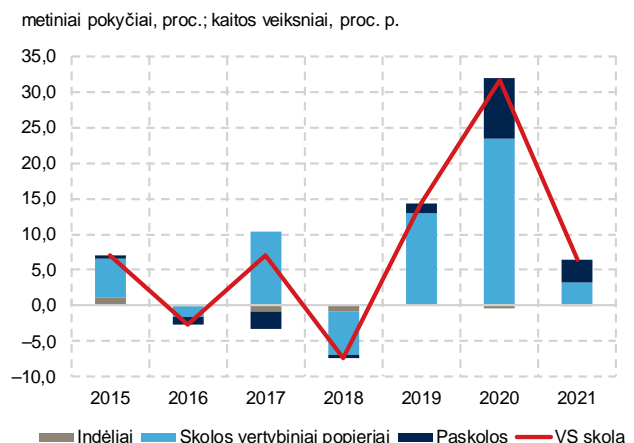
Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

6. 2021 m. pabaigoje tiek VSDF, tiek PSDF rezervuose sukaupta planuota lėšų suma, atitinkamai 779,4 ir 297,9 mln. Eur. Likusiuose fonduose per metus buvo sukaupta daugiau lėšų negu planuota, ir metų pabaigoje Garantiniame fonde sudarė 105,4 mln. Eur, o Ilgalaikiame darbo išmokų fonde – 115,6 mln. Eur.

3. 2021 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLA

7. **2021 m. valdžios sektoriaus skolos augimas reikšmingai sumažėjo.** VS skola 2021 m. pabaigoje sudarė 24,5 mlrd. Eur, arba 44,3 proc. BVP. Palyginus su 2020 m. jos santykis su BVP sumažėjo 2,3 proc. p. Iš 6,4 proc. VS skolos didėjimo nominaliąja verte, 3,3 proc. lėmė skolos vertybinių popierių vertės augimas. Likusią dalį – paskolų ir indėlių pokyčiai (3 pav.).

3 pav. Valdžios sektoriaus skola ir kaitos veiksniai

8. Vertinant Finansų ministerijos ir VK FI VS

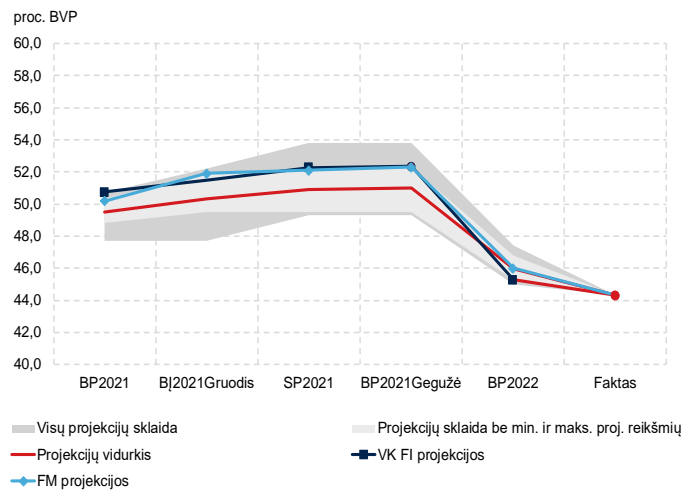
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

skolos projekcijas, buvo pastebėta, kad skolos prognozės buvo aukštesnės nei kitų institucijų projekcijų vidurkis (4 pav.). Analizuojant Finansų ministerijos 2021 m. skolos

projekcijų penkis įverčius¹⁶ ir lyginant su faktu matoma, kad vidutiniškai skola buvo projektuota 6,2 proc. BVP didesnė. Pagrindinės tai lėmusios priežastys:

- BP2021 projektuotas 5,14 mlrd. Eur skolinimosi poreikis, bet faktiškai pasiskolinta 3,64 mlrd. Eur;
- BP2021 projektuotas 5,2 proc. nominalaus bendrojo vidaus produkto augimas, tačiau faktinis rodiklis siekė 11,9 proc.

4 pav. 2021 m. valdžios sektoriaus skolos projekcijos ir faktas

Šaltinis – VK FI, Finansų ministerijos ir kitų institucijų projekcijos¹⁷, VK FI skaičiavimai

4. FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMOSI 2021 M. EX-POST VERTINIMAS

9. Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas, kiekvienų metų rudenį valdžios sektoriaus biudžetų projektus vertina Konstituciniame įstatyme nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi aspektu. Siekiant nustatyti, ar pasitvirtino 2021 m. VS biudžetų projektų išankstinio (*ex-ante*) (2020 m. rudenį ir 2021 m. pavasarį) ir 2022 m. VS biudžetų projektų tarpinio (*interim*) (2021 m. rudenį) vertinimo metu darytos prielaidos ir išvados, atliktas šių taisyklių laikymosi 2021 m. retrospektyvus (*ex-post*) vertinimas, t. y. ar buvo užtikrintas VS priskiriamų biudžetų fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis.
10. **Vyraujant išskirtinio neapibrėžtumo sąlygoms, fiskalinės drausmės taisyklių taikymas nuo 2020 m. laikinai susiaurintas.** Ryškėjant COVID-19 pandemijos įtakai buvo aktyvuota bendroji Stabilumo ir augimo pakto (SAP) išlyga. Tai reiškia, kad valstybės narės gali imtis krizės valdymo priemonių, nukrypdomas nuo biudžeto reikalavimų, kurie įprastai būtų taikomi pagal Europos fiskalinę sistemą. Pagal Konstitucinio įstatymo 7 str. 2 d. 2020 m. kovo 26 d. paskelbta išvada¹⁸, kurioje patvirtinta, kad Lietuvoje susidariusi padėtis atitinka neįprasto įvykio sąvokos apibrėžimą, todėl galima nustatyti išskirtines aplinkybes. Išskirtinių aplinkybių laikotarpiu galima neatsižvelgti į fiskalinių rodiklių nukrypimą, kol tai nekeltų pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutinės trukmės laikotarpiu. Europos Komisija 2022 m. gegužės mėn. planuoja informuoti dėl SAP išlygos taikymo 2023 metais.

¹⁶ Analizuoti BP2021, BĮ2021Gruodis, SP2021, BP2021Gegužė ir BP2022 skolos projekcijų duomenys. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos atitinkamai siekė 50,2, 51,9, 52,1,52,3 ir 46,0 proc. BVP.

¹⁷ Apskaičiuojant projekcijų sklaidą įtrauktos šių institucijų projekcijos: EK, EBPO, Lietuvos banko, AB „Swedbank“, AB SEB, Tarptautinio valiutos fondo (horizontali ašis atitinka projekcijų skelbimo laikotarpį, t. y. BP2021 apima 2020 m. spalio–gruodžio mėn.; SP2021 – 2021 m. balandžio–birželio mėn.; BP2022 – 2021 m. spalio–gruodžio mėn.).

¹⁸ Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23909/ishvada-del-neiprastos-padeties-atitikties-isskirtiniu-aplinkybiu-savokai>.

11. **Atsižvelgiant į susiaurintą fiskalinės drausmės taisyklių taikymą, *ex-post* vertinimu, 2021 m. buvo laikomasi fiskalinės drausmės taisyklių (1 lentelė).**

1 lentelė. Fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis 2021 metais

Fiskalinės drausmės taisyklės	Išvada
Perteklinio VS taisyklė	netaikoma*
VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė	netaikoma**
VS priskiriamų biudžetų taisyklės, iš jų:	
Valstybinio socialinio draudimo fondo	✓
Privalomojo sveikatos draudimo fondo	✓
Vietos valdžios subsektoriaus	nevertinama
✓ – taisyklės laikomasi	
* – netaikoma dėl išskirtinių aplinkybių,	
** – susidarė KĮ numatytos taisyklės netaikymo aplinkybės	
Šaltinis – VK FI	

12. ***Ex-post* vertinimu, perteklinio valdžios sektoriaus taisyklė 2021 m. pagrįstai netaikoma.** Remiantis KĮ 3 str. 1 d., susidarius išskirtinėms aplinkybėms perteklinio VS taisyklė buvo netaikoma pagrįstai.
13. ***Ex-post* vertinimu, išlaidų augimo ribojimo taisyklė 2021 m. buvo pagrįstai netaikoma.** Keičiant 2021 m. biudžetą, VK FI pateikė išvadą, kad išlaidų augimo ribojimo taisyklė pagrįstai netaikoma, nes susidarė jos netaikymo aplinkybės: pagal 4 paskutinius metų ketvirčius apskaičiuotas Lietuvos BVP to meto kainomis augimas yra mažesnis negu daugiamečiai ES BVP to meto kainomis augimas, padidintas 2 procentiniais punktais (KĮ 3 str. 3 d. 1 p.) ir projektuojamas neigiamas atotrūkis nuo potencialo (KĮ 3 str. 3 d. 5 p.). Vertinant *ex-post*, Lietuvos BVP augimas siekė 1,2 proc.¹⁹, o daugiamečiai ES BVP augimas, padidintas 2 proc. p., 3,9 proc. Tiek Finansų ministerijos, tiek VK FI vertinimai rodo, kad 2021 m. atotrūkis nuo potencialo buvo teigiamas (atitinkamai 0,4 ir 2,2 proc. pot. BVP). Be to, tenkinama ir KĮ 3 str. 3 d. 2 p. aplinkybė, nes VS balanso postūmis buvo teigiamas ir sudarė daugiau nei 1 proc. p. BVP.
14. **2021 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas vykdytas laikantis valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės reikalavimų.** Remiantis KĮ 4 str. 3 d., struktūrinis VSDF biudžeto deficitas, apskaičiuotas kaupiamuoju principu, ciklinio nuosmukio metu gali didėti. Įvertintas struktūrinis VSDF biudžeto perviršis 2021 m. padidėjo iki 0,8 proc. BVP (ataskaitos 6 priedas, 1 lentelė ir kartu su ataskaita pateikiama MS Excel skaičiuoklė).
15. **2021 m. Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetas vykdytas laikantis valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės reikalavimų.** Remiantis KĮ 4 str. 2 d., šio fondo biudžetas turi būti planuojamas taip, kad, sprendžiant pagal struktūrinio balanso rodiklį, jis būtų perteklinis arba subalansuotas. Įvertintas *ex-post* struktūrinis PSDF biudžeto balansas 2021 m. siekė 0,3 proc. BVP (ataskaitos 6 priedas, 4 lentelė ir kartu su ataskaita pateikiama MS Excel skaičiuoklė).
16. Savivaldybių 2021 m. *ex-post* ir 2022 m. *ex-ante* biudžetų atitiktis fiskalinės drausmės taisyklėms bus vertinama 2022 m. I pusm. pabaigoje.

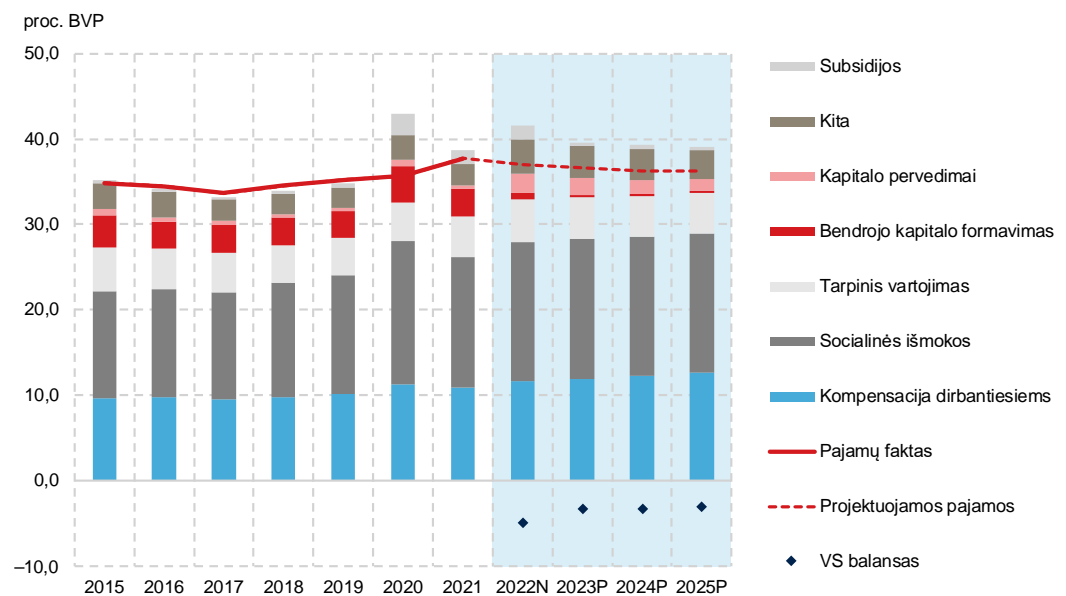
¹⁹ Vertinant 2021 m. gegužės mėn. teiktą biudžeto pakeitimo projektą paskutinis žinomas BVP įvertis buvo 2021 m. I ketv., todėl vertinant atitikimą KĮ 3 str. 3 d. 1 p. išlygai naudojamas 2020 m. II ketv. – 2021 I ketv. Lietuvos BVP augimas.

2022–2025 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI

5. 2022–2025 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS BALANSO PROJEKCIJOS

17. **Stabilumo 2022 m. programoje pateiktose vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus balanso projekcijose neatsižvelgiama į dalį prisiimtų įsipareigojimų.** Valstybės kontrolė, vykdydama fiskalinės institucijos funkcijas, projektuoja, kad valdžios sektoriaus deficitas 2022 m. sudarys 4,9 proc. BVP, 2023 m. – 3,3 proc. BVP, o 2024–2025 m. mažės iki 3,0 proc. BVP (5 pav.). VK FI atkreipia dėmesį, kad į vidutinio laikotarpio SP2022 projekcijas neįtrauktos priemonės, susijusios su prisiimtais įsipareigojimais didinti darbo užmokesčių švietimo²⁰ ir sveikatos sričių darbuotojams²¹ (7 priedas). Tai lems valdžios sektoriaus išlaidų kompensacijos dirbantiesiems augimą spartesniu tempu, nei projektuojama SP2022. Be to, atsižvelgiant į 2022 m. išaugusį poreikį gynybos išlaidoms, VK FI daro prielaidą, kad jos bus ne mažesnės nei 2,5 proc. BVP vidutiniu laikotarpiu (8 priedas). VK FI vertinimu, nėra numatyta konkrečių priemonių, užtikrinančių SP2022 projektuojamą išlaidų lygio mažėjimą 2023–2025 metais.

5 pav. VK FI valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų projekcijos

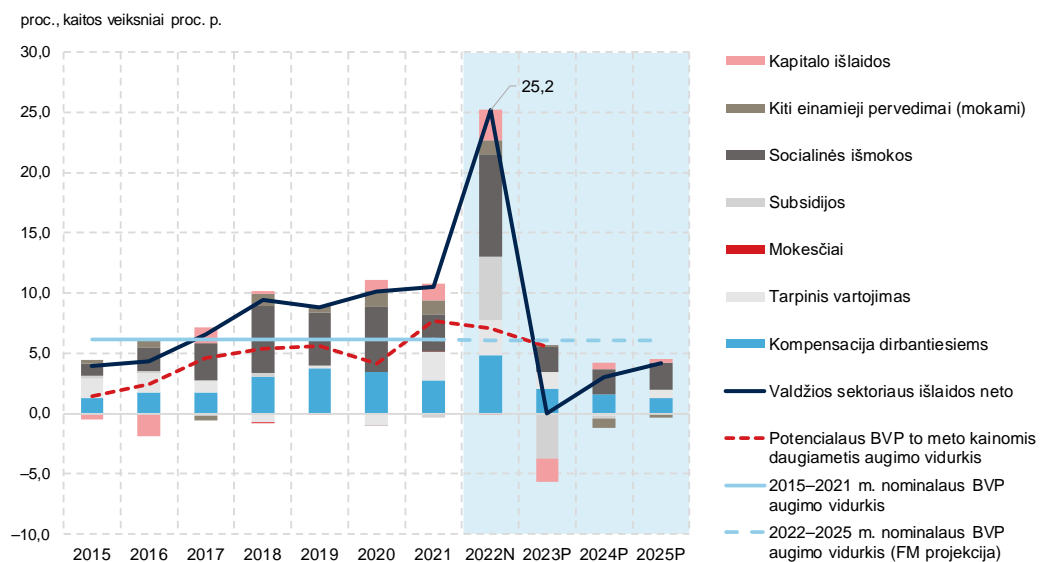
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, projekcijos VK FI

²⁰ 2017-11-22. Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinės sutarties pakeitimas (2021-11-08). Sutartyje numatytas 10,0 proc. darbo užmokesčio didinimas iš valstybės biudžeto 2023–2024 m. Prieiga per internetą: <https://www.svietimoprofsajunga.lt/wp-content/uploads/2021/11/2017-m.-lapkricio-22-d.-Lietuvos-svietimo-ir-mokslo-sakos-kolektyvines-sutarties-pakeitimas.pdf>.

²¹ Kolektyvinė sutartis dėl sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio didinimo 2022–2024 m.: Prieiga per internetą: <https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/%C5%A0akos%20kolektyvin%C4%97%20sutartis.pdf>.

18. SP2022 pateiktos 2022–2025 m. valdžios sektoriaus išlaidų projekcijos gali būti vertinamos analizuojant grynąsias (*neto*) išlaidas²². Norint mažinti struktūrinį VS deficitą, šios išlaidos turėtų augti lėčiau nei daugiametis potencialaus BVP to meto kainomis įvertčio augimas arba galėtų augti sparčiau, jeigu būtų finansuojamos papildomomis pajamų priemonėmis. Neįtraukus vienkartinio pobūdžio priemonių, SP2022 projektuojamas struktūrinio VS deficito mažinimas nuo 3,0 iki 1,0 proc. BVP 2022–2025 m. laikotarpiu. Toks mažėjimas pasiekiamas numatant grynyjų (*neto*) išlaidų augimą 2023–2025 m. 0,0, 3,0 ir 4,2 proc. atitinkamai (6 pav.). Šių išlaidų augimas vidutiniu laikotarpiu didžiąja dalimi bus nulemtas socialinių išmokų ir kompensacijos dirbantiems. Kapitalui tenkančių išlaidų dalies įtaka 2023 m. numatoma neigiama. **Vidutiniu laikotarpiu investicijų dinamika nedera su Europos Komisijos rekomenduojama investicijų skatinimo kryptimi.** Europos Komisijos 2022 m. kovo 2 d. komunikate Tarybai²³ nurodoma, kad vidutinio laikotarpio fiskaliniuose planuose turėtų būti numatoma skatinti ir išlaikyti nacionaliniu lygmeniu finansuojamas aukštos kokybės viešąsias investicijas.

6 pav. Valdžios sektoriaus grynyjų (*neto*) išlaidų augimas ir jo kaitos veiksniai

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

19. **Valdžios sektoriaus socialinių išmokų projekcijos nedera su VSDF 2022–2025 m. biudžeto išlaidų planu.** Valdžios sektoriaus socialinių išmokų, išskyrus socialinius pervedimus natūra, (D62) komponentė pastaruosius penkerius metus vidutiniškai augo 11,8 proc., projektuojama, kad 2022 m. augs 18,6 proc. Finansų ministerija SP2022 projektuoja, kad 2023–2025 m. šios išmokos augs 4,9, 2,8 ir 4,3 proc. atitinkamai. Šios projekcijos nedera su VSDF 2022–2025 m. išlaidų planu. Pensijų indeksavimo koeficientas pagal kovo mėn. ERS 2023–2025 m. sudaro 1,0972, 1,0867 ir 1,0815 atitinkamai. Šiuo indeksavimo koeficientu indeksuojama bazinė pensijos dalis, mokama iš valstybės biudžeto, ir individualioji dalis, mokama iš VSDF biudžeto lėšų. Išlaidos pensijoms sudaro daugiau nei pusę visų VS socialinių išmokų, išskyrus socialinius pervedimus natūra. Indeksavus pensijas numatytu

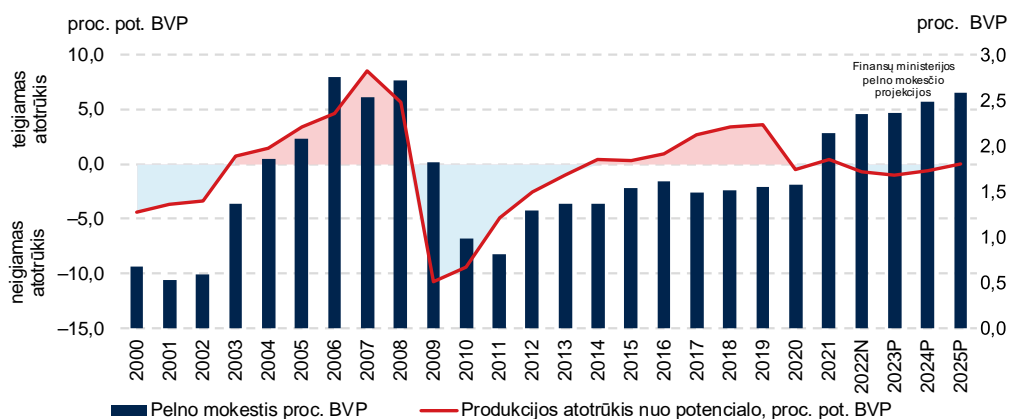
²² VS *neto* išlaidos yra išlaidų visuma eliminavus mokamas palūkanų sumas už valstybės skolą, nedarbo išmokas, ES ir kitą tarptautinę finansinę paramą, ir su COVID-19 susijusias išlaidas. Naudojamos VK FI ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos projekcijos.

²³ Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0085&from=EN>.

indeksavimo koeficientu, likusi socialinių išmokų dalis²⁴ turėtų neaugti. Pastarosios socialinių išmokų dalies augimą lemia gerėjantys ekonominiai rodikliai, todėl bendrai socialinių išmokų, išskyrus socialinius pervedimus natūra, (D62) projekcijos nedera su VSDF 2022–2025 m. išlaidų planu.

20. **2022 m. projektuojamas aukštas pajamų lygis yra laikinas, todėl prognozuojant vidutinio laikotarpio pajamas, VK FI laikosi atsargaus požiūrio.** SP2022 projektuojamas valdžios sektoriaus pajamų lygis vidutiniu laikotarpiu išlieka panašus į projektuojamą 2022 m. lygį. VK FI vertinimu, 2021 m. aukštą VS pajamų lygį lėmė palankus ekonominis ciklas, vienkartinio pobūdžio veiksniai ir žema palyginamoji bazė. Nors kaupiamuoju principu atsižvelgiama į dalį šių veiksnių, tokių kaip korekcija dėl nepriemokos grąžinimo, be šių veiksnių pajamų lygį galėjo paveikti ir kiti vienkartinio pobūdžio veiksniai. Aukštas pajamų lygis gali būti susijęs ir su valdžios sektoriaus išlaidų priemonėmis, siekiant padidinti gyventojų pajamas, padėti nukentėjusiems nuo COVID-19 verslams ir gyventojams ar sumažinti kainų augimo poveikį gyventojams. Prie aukšto pajamų lygio galėjo prisidėti ir laikinas šešėlio sumažėjimas dėl siekio atitikti reikalavimus valstybės paramai gauti. Dėl šios priežasties neapibrėžtumas dėl pajamų lygio išlieka didelis, todėl vidutiniu laikotarpiu jas projektuojant, verta laikytis atsargesnio požiūrio.
21. **Lietuvos stabilumo 2022 m. programoje pateiktos pelno mokesčio projekcijos nedera su projektuojama produkcijos atotrūkiu nuo potencialo raida.** Istoriskai pajamų iš pelno mokesčio surinkimas buvo priklausomas nuo ekonominės raidos: ekonomikai esant virš potencialo, t. y. kai produkcijos atotrūkis nuo potencialaus jo lygio yra teigiamas, valdžios sektorius gauna su ekonomikos pakilimu susijusių pajamų (7 pav.). Ir atvirkščiai, kai ekonomika yra žemiau savo potencialo, pelno mokesčio surenkama mažiau. Vidutiniu laikotarpiu FM projektuojant artimą 0 ekonomikos nuo potencialo atotrūkį, nėra aiškūs veiksniai, kurie leistų projektuoti pajamų iš pelno mokesčio augimą. Svarbu paminėti, kad 2020–2021 m. pajamas veikė vienkartinio pobūdžio veiksniai, kurie vidutiniu laikotarpiu neprisidės prie pajamų lygio didinimo. Dėl šių priežasčių VK FI projektuoja atsargesnį pajamų iš pelno mokesčio lygį vidutiniu laikotarpiu.

7 pav. Pajamų iš pelno mokesčio faktas ir Finansų ministerijos projekcija, lyginant su įvertintu produkcijos atotrūkiu nuo potencialo, proc. pot. BVP

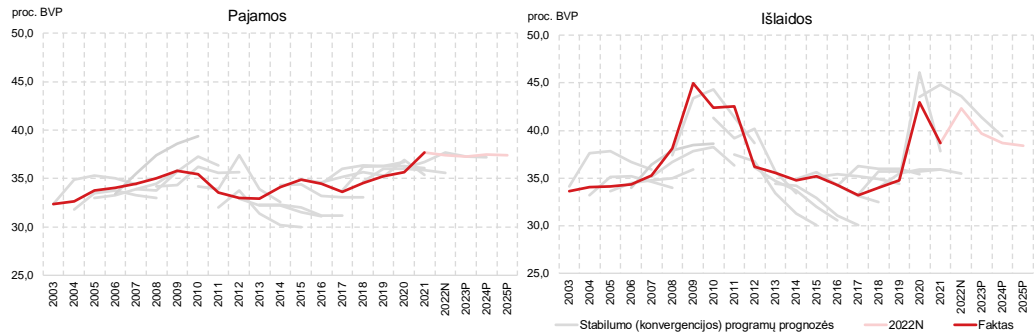

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija

²⁴ Ligos ir motinystės (tėvystės) išmokos, draudimas nuo nedarbo, vaiko pinigai, socialinė parama pinigais ir kita.

22. Lietuvos stabilumo (konvergencijos) programose stebima tendencija, kai pajamos vidutiniu laikotarpiu projektuojamos augančios, o išlaidos – mažėjančios (8 pav.). Atsižvelgiant į atitinkamų metų rezultatus, įprastai faktinis pajamų surinkimas buvo mažesnis, o išlaidos augo sparčiau, nei pateikta Stabilumo (konvergencijos) programose. VK FI vertinimu, yra rizika, kad VS išlaidos gali būti didesnės negu SP2022 projektuojama.

8 pav. Stabilumo (konvergencijos) programose projektuotų ir faktinių valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų vykdymo palyginimas

Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

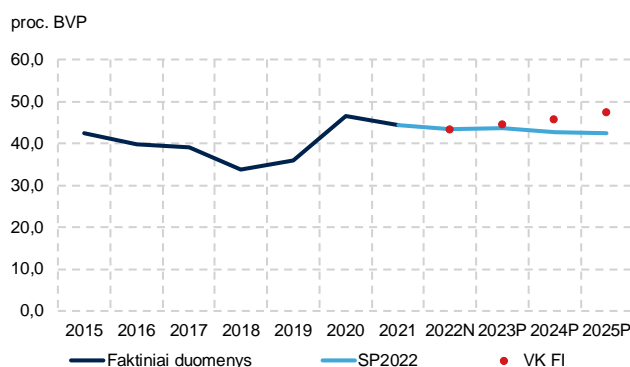
23. **Numatomos rizikos, galinčios paveikti 2022–2025 m. valdžios sektoriaus balanso rodiklių įverčius:**

- Galimas papildomų mažinančias pajamas ar didinančias išlaidas priemonių poreikis, susijęs su karu Ukrainoje, išaugusia infliacija, padidėjus energijos žaliavų kainoms.
- Numatoma, kad VS balansą gali paveikti karinės įrangos, ginklų ir atsargų įsigijimo išlaidų statistinė korekcija. Šiuo metu numatoma, kad poveikis, įvertintas kaupiamuoju principu, 2022 m. valdžios sektoriui būtų neigiamas, tačiau, susiklosčius priešingai situacijai, VS balansas galėtų būti geresnis nei numatoma.
- Augant žaliavų trūkumui ir jų kainoms, tikėtinas lėtesnis viešųjų pirkimų vykdymas, dėl kurio valdžios sektoriaus išlaidų galėtų būti mažiau, o VS balansas būtų geresnis. Tai prisidėtų prie mažesnių VS investicijų ir atitinkamai lėtesnio ekonomikos augimo.
- Lėtesnis, nei planuota, ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos projektų įgyvendinimas perkels šių projektų įgyvendinimą 2023–2025 m. laikotarpiui. ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos poveikis VS balansui yra neutralus, tačiau, projektų nevykdymas mažina bendrojo finansavimo išlaidas, kurių padidėjimas persikeltų į vėlesnius metus.
- Makroekonominės situacijos neapibrėžtumas dėl geopolitinės situacijos gali paveikti pajamų surinkimą ir atitinkamai lemti VS balanso įverčio skirtumus.
- VS balansas gali pasikeisti, atsižvelgiant į galimas išlaidas dėl klimato kaitos, kurios gali atsirasti tiek dėl klimato pokyčių nulemtų reiškinų, tiek dėl tikslų aplinkosaugos srityje. Geopolitinė situacija gali lemti šių tikslų koregavimus.

6. 2022–2025 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLOS PROJEKCIJOS

24. **Fiskalinės institucijos funkciją vykdančios Valstybės kontrolės vertinimu, nenumatant papildomų pajamų šaltinių valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis vidutiniu laikotarpiu nuosekliai didės.** VK FI, remdamasi TVF metodika²⁵, projektuoja, kad šis rodiklis 2022 m. sieks 43,2 proc. BVP ir kasmet didės iki 47,4 proc. BVP 2025 m. (9 pav.). SP2022 numatoma, kad laipsniškas VS deficito mažėjimas vidutiniu laikotarpiu padės išlaikyti stabilų skolos ir BVP santykį, kuris sudarys apie 43 proc. BVP.

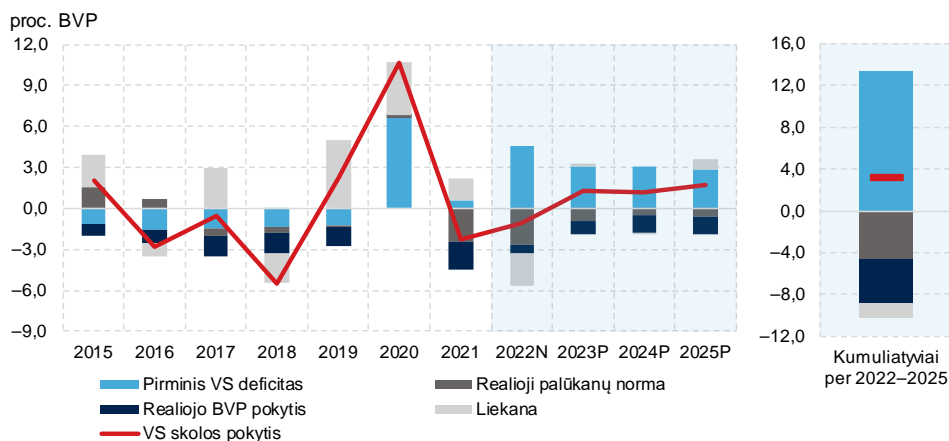
9 pav. Valdžios sektoriaus skolos projekcijos

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, VK FI

25. **Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykį vidutiniu laikotarpiu didins pirminis deficitas, tačiau jo poveikį švelnins palanki realiojo BVP ir palūkanų normų dinamika.** Projektuojama, kad 2022 m. pirminis VS deficitas didins VS skolą 4,5 proc. BVP, o 2023–2025 m. kasmet po 3,0 proc. BVP (10 pav.). Vis dėlto, 2022 m. skolą 3,3 proc. BVP mažins palanki automatinė skolos dinamika²⁶, o 2023–2025 m. kasmet apie 2,0 proc. BVP. Palanki automatinė skolos dinamika susidarys tiek dėl numatomo realiojo BVP augimo, tiek dėl neigiamos realiosios palūkanų normos, kurią veiks paspartėjusi infliacija. Pažymėtina, kad 2022 m. VS skolą mažins ir skolintų lėšų likutis, padidėjęs dėl mažesnio, nei tikėtasi BP2022, 2021 m. VS deficito (2 lentelė).

10 pav. Veiksniai, lemiantys valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykio pokyčius

²⁵ TVF aiškinamosios pastabos „Staff Guidance Note for Public Debt Sustainability Analysis in Market-Access Countries“, 2013-05-09. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/050913.pdf>.

²⁶ Jei numatoma realioji palūkanų norma yra didesnė už realiojo BVP augimą, automatinė skolos dinamika yra teigiama ir ji didina skolą. Ir atvirkščiai, jei ekonomika auga sparčiau nei numatoma realioji palūkanų norma, ši dinamika yra neigiama ir mažina skolą.

Šaltinis – VK FI skaičiavimai

2 lentelė. Valdžios sektoriaus skolos ir jos kaitos veiksnių dinamika

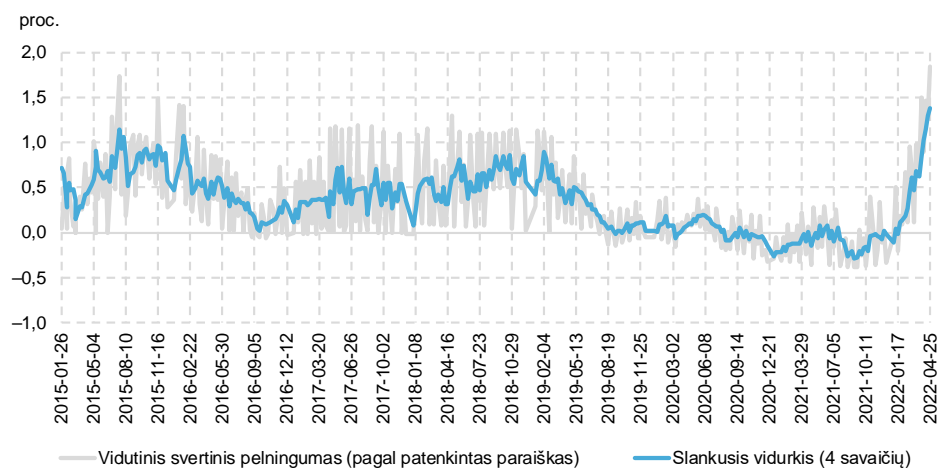
Nr.	Rodiklis, proc. BVP	2020	2021	2022N	2023P	2024P	2025P
1.	VS skola	46,6	44,3	43,2	44,5	45,7	47,4
2.	VS skolos pokytis (3+4+7)	10,7	-2,3	-1,1	1,3	1,1	1,7
3.	Pirminis VS deficitas	6,6	0,6	4,5	3,0	3,0	2,8
4.	Automatinė skolos dinamika (5+6)	0,2	-4,5	-3,3	-2,0	-1,8	-1,9
5.	Realioji palūkanų norma	0,2	-2,4	-2,6	-0,9	-0,5	-0,6
6.	Realiojo BVP pokytis	0,0	-2,1	-0,7	-1,0	-1,3	-1,3
7.	Liekana*	3,9	1,6	-2,4	0,2	-0,1	0,8

* 2022–2025 m. prie liekanos įtrauktas skolintų lėšų likutis, išankstinis kaupimas euroobligacijų emisijos išpirkimui.

Šaltinis – VK FI skaičiavimai

26. **Tikėtina, kad vidutiniu laikotarpiu didėjant palūkanų normoms, augs valdžios sektoriaus skolos valdymo išlaidos.** Kaip pažymi TVF²⁷, pastaruosius kelis dešimtmečius išsivysčiusios šalys naudojosi mažėjančiomis skolos aptarnavimo išlaidomis, kurias lėmė nominalių palūkanų normų tendencijos. Netikėtai išaugusi infliacija be papildomų diskrecinių priemonių gali palankiai veikti VS balansą, tačiau toks poveikis viešiesiems finansams dažniausiai yra laikinas. Šiuo metu tebevykstantis kainų šuolis skatina pasaulio centrinius bankus peržiūrėti palūkanų normas aukštyn²⁸, o vyriausybėms tai reikštų brangesnį skolinimąsi. 2022 m. balandžio 29 d. duomenimis, Lietuvos Vyriausybės 10 m. trukmės obligacijų pajamingumas siekia 1,9 proc., o 2022 m. sausio 3 d. sudarė 0,5 proc.²⁹ Stebimas brangstantis skolinimasis ir Lietuvos vidaus rinkoje (11 pav.). Augant infliacijos lūkesčiams, tikintis ECB palūkanų normų didinimo ir turto supirkimo programos pabaigos, euro zonos vyriausybių vertybiniai popieriai (VVP) investuotojams tampa mažiau patrauklūs, todėl auga jų pajamingumas. Lietuvos VVP pajamingumą kilus karui Ukrainoje papildomai didina ir išaugusi geopolitinė rizika regione.

11 pav. Lietuvos Vyriausybės vertybinių popierių aukcionuose platinamų emisijų vidutinis svertinis pelningumas (pagal patenkintas paraiškas)*

* VVP aukcionuose platinami VVP: LR valstybės išdo vekseliai (trukmė neviršija vienų metų), LR Vyriausybės obligacijos ir euroobligacijos (trukmė viršija vienus metus). Aukcionuose platinamų VVP trukmė yra nevienoda, todėl tai prisideda prie vidutinio svertinio pelningumo svyravimų.

²⁷ TVF fiskalinis monitorius. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2022/04/12/fiscal-monitor-april-2022>

²⁸ VK FI 2022 m. balandžio 5d. paskelbė išvadą dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo Nr. BPE-2. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/24078/issvada-del-ekonomines-raidos-scenarijaus-tvirtinimo>

²⁹ Prieiga per internetą: www.tradingeconomics.com (žiūrėta 2022-05-02).

27. Tapus euro zonos dalimi, Lietuva galėjo brangias euroobligacijų emisijas refinansuoti pigesnėmis. Vis dėlto, laikui bėgant tokių emisijų lieka vis mažiau. Pavyzdžiui, 2022 m. vasario mėn. Finansų ministerija išpirko paskutinę JAV doleriais denominuotą euroobligacijų emisiją, kurios metinė palūkanų norma siekė 6,625 proc.³⁰. Vidutiniu laikotarpiu didėjant palūkanų normoms, refinansuojant VS skolą turimas pigias VVP emisijas gali tekti keisti brangesnėmis. Tai reikštų didesnes VS skolos valdymo išlaidas.

7. FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS

28. **Projektuojama Lietuvos verslo ciklo padėtis 2022–2023 m. atitinka Europos Komisijos nustatytą normalių laikų apibrėžimą.** VK FI vertinimu³¹, realiojo BVP atotrūkis nuo potencialo (toliau – atotrūkis) minėtu laikotarpiu sieks atitinkamai 0,7 ir 0,0 proc. pot. BVP. Finansų ministerija projektuoja³², kad šis rodiklis 2022–2023 m. bus neigiamas ir sudarys –0,7 ir –1,0 proc. pot. BVP. Abiejų institucijų įverčiai rodo, kad Lietuvos ekonomikos verslo ciklo padėtis šiuo laikotarpiu atitinka EK nustatytą *normalių laikų* apibrėžimą³³. Vis dėlto, neapibrėžtumas dėl šalies ekonominės raidos išaugo kilus karui Ukrainoje.
29. **Neįtraukiant su COVID-19 susijusių ir kitų vienkartinųjų priemonių įtakos, numatoma, kad Lietuvos fiskalinė politika 2022 m. bus prociklinė, o 2023 m. gali keisti kryptį ir tapti neutralia.** Taikytos su COVID-19 susijusios priemonės reikšmingai prisidėjo prie neigiamo 2020 m. struktūrinio VS pirminio balanso (toliau – SPB) metinio pokyčio, kuris siekė –6,6 proc. BVP³⁴ (3 lentelė). Tai buvo didžiausias šalies ekonomiką skatinantis fiskalinis impulsas nuo 2007 m. (12 pav.). Mažėjant su COVID-19 susijusių priemonių poveikiui VS balansui, 2021 m. SPB metinis pokytis buvo teigiamas ir siekė 5,4 proc. BVP.

³⁰ Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-ispirko-paskutine-jav-doleriu-euroobligaciju-emisija>.

³¹ Skaičiuojant produkcijos atotrūkį nuo potencialo, atsižvelgta į 2022-04-01 atnaujintus Lietuvos statistikos departamento Nacionalinių sąskaitų duomenis.

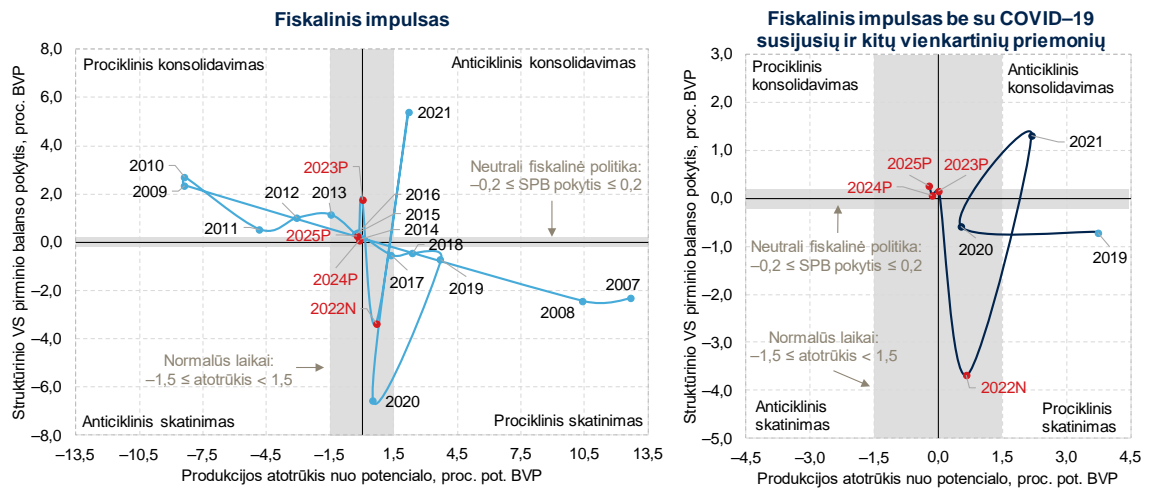
³² Finansų ministerijos 2022-03-31 pranešimas dėl potencialaus bendrojo vidaus produkto ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo 2021–2025 metais. Prieiga per internetą:

<https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/Prane%C5%A1imas%20d%C4%97l%20potencialaus%20202203.pdf>.

³³ EK nustatyti slenksčiai: geri laikai, kai atotrūkis $\geq 1,5$; normalūs laikai, kai $-1,5 \leq$ atotrūkis $< 1,5$; blogi laikai, kai $-4 \leq$ atotrūkis $< -1,5$; labai blogi laikai, jei $-5 \leq$ atotrūkis < -4 ; išskirtinai blogi laikai, jei atotrūkis yra žemiau -5 arba realiojo BVP augimas yra neigiamas. Europos Komisijos institucinis leidinys 101, „Vade Mecum on the Stability and Growth Pact – 2019 Edition“. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/vademecum-stability-and-growth-pact-2019-edition_en.

³⁴ Jeigu SPB metinio pokyčio įvertis yra neigiamas, Lietuvos fiskalinės politikos kryptis yra skatinančioji. Priešingu atveju – konsoliduojanti. EK institucinis leidinys 059, „An Overview of the 2017 Stability and Convergence Programmes and an Assessment of the Euro Area Fiscal Stance for 2018“ (2017-06-28).

12 pav. Lietuvos fiskalinis impulsas ir fiskalinis impulsas be su COVID-19 susijusių ir kitų vienkartinių priemonių 2006–2025 m.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

30. VK FI numatant teigiamą produkcijos atotrūkį, projektuojamas 2022 m. SPB metinis pokytis (–3,4 proc. BVP) rodo, kad fiskalinė politika yra prociklinio skatinimo srityje. Tuo tarpu 2023 m. teigiamas SPB pokytis (1,8 proc. BVP) reiškia konsoliduojančios fiskalinės politikos kryptį. Kaip pažymi Europos Komisija³⁵, pandemija kelia tam tikrus iššūkius vertinant esamą fiskalinę padėtį. Su COVID-19 susijusios išlaidos prisideda prie paklausos skatinimo, tačiau jų atitraukimo ekonomikai grįžtant į įprastą vėžes nereikėtų interpretuoti kaip ribojančios fiskalinės politikos. Neatsižvelgiant į laikinų COVID-19 priemonių poveikį VS biudžetui, galima tiksliau įvertinti visuminės paklausos skatinimo raidą pandemijos metu. Prie vienkartinių veiksnių priskiriant su COVID-19 susijusias ir kitas³⁶ priemones, SPB pokytis Lietuvoje 2022 m. siekia –3,7 proc. BVP. Taigi, fiskalinė politika yra prociklinė ir eliminavus minėtų priemonių poveikį. Taip pat, pašalinus vienkartinius veiksnius matomas tikslesnis VS struktūrinio balanso vaizdas, todėl matoma, kad augančiam struktūriniam VS deficitui finansuoti reikalingi papildomi ilgalaikiai pajamų šaltiniai. Projektuojamas 2023 m. SPB pokytis, neįtraukiant su COVID-19 susijusių ir kitų vienkartinių priemonių, siekia 0,2 proc. BVP. Jis patenka į EK nustatytą iš esmės neutralios (angl. *broadly neutral*) fiskalinės politikos intervalą (+/–0,2 proc. BVP)³⁷. EK komunikate³⁸ pateikė preliminaras 2023 m. fiskalinės politikos gaires. Valstybės narės, turinčios žemą ar vidutinį skolos lygį, turėtų didinti žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai būtinas investicijas, tuo pačiu siekdamas neutralios fiskalinės politikos krypties.

³⁵ Europos Komisijos 2021 m. stabilumo ir konvergencijos programų apžvalga. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip157_en.pdf.

³⁶ Prie kitų vienkartinių priemonių priskiriamos priemonės: pagalba nuo Rusijos karinių veiksnių besitraukiantiems Ukrainos žmonėms, fizinio barjero ir saugos sistemų įrengimas Lietuvos – Baltarusijos pasienyje, Lietuvos geležinkelių infrastruktūros palaikymas.

³⁷ Europos Komisijos 2019 m. stabilumo ir konvergencijos programų apžvalga. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip110_en.pdf.

³⁸ Europos Komisijos 2022-03-02 komunikatas tarybai dėl 2023 m. fiskalinės politikos gairių. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1476.

3 lentelė. Ciklinė Lietuvos ekonomikos padėtis ir struktūrinis VS balansas, 2020–2025 m.

Nr.	Rodiklio pavadinimas	Proc. BVP					
		2020	2021	2022N	2023P	2024P	2025P
1.	Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+)/ skolinimasis (–)	–7,3	–1,0	–4,9	–3,3	–3,2	–3,0
2.	Vienartinės ir kitos laikinosios priemonės	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Vienartinės ir kitos laikinosios priemonės, įskaitant su COVID-19 susijusias ir kitas* priemones	–6,0	–1,9	–1,6	0,0	0,0	0,0
4.	Produkcijos atotrūkis nuo potencialo, proc. pot. BVP	0,5	2,2	0,7	0,0	–0,1	–0,2
5.	Ciklinė biudžeto dedamoji (0,399 × 4 eil.)	0,2	0,9	0,3	0,0	–0,1	–0,1
6.	Struktūrinis VS balansas (1 – 2 – 5)	–7,5	–1,9	–5,1	–3,3	–3,2	–2,9
7.	Struktūrinis VS balansas, neįtraukiant su COVID-19 susijusių ir kitų vienkartinį priemonių (1 – 3 – 5)	–1,5	0,1	–3,5	–3,3	–3,2	–2,9
8.	Palūkanos	0,7	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
9.	Struktūrinis VS pirminis balansas (6 + 8)	–6,8	–1,4	–4,8	–3,0	–3,0	–2,7
10.	Struktūrinis VS pirminis balansas, neįtraukiant su COVID-19 susijusių ir kitų vienkartinį priemonių (7 + 8)	–0,8	0,5	–3,2	–3,0	–3,0	–2,7
11.	Struktūrinio VS pirminio balanso pokytis	–6,6	5,4	–3,4	1,8	0,1	0,3
12.	Struktūrinio VS pirminio balanso pokytis, neįtraukiant su COVID-19 susijusių ir kitų vienkartinį priemonių	–0,6	1,3	–3,7	0,2	0,1	0,3

* Prie kitų vienkartinį priemonių priskiriamos priemonės: pagalba nuo Rusijos karinių veiksmų besitraukiantiems Ukrainos žmonėms, fizinio barjero ir saugos sistemų įrengimas Lietuvos – Baltarusijos pasienyje, Lietuvos geležinkelių infrastruktūros palaikymas.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

PRIEDAI

Ataskaitos
„Lietuvos stabilumo 2022 metų
programos vertinimas“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

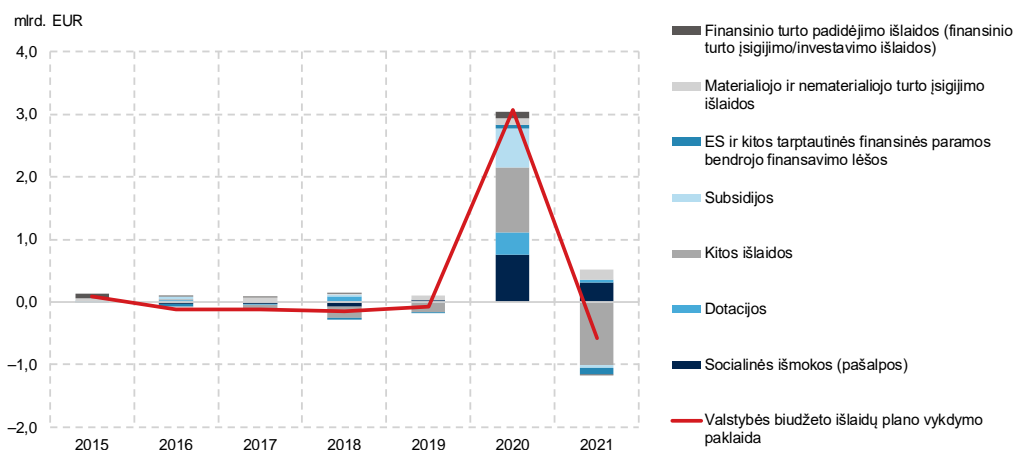
Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
-	Asignavimai	Valstybės biudžete arba savivaldybės biudžete patvirtinta lėšų išlaidoms ir ilgalaikiam materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti suma, kurių asignavimų valdytojas turi teisę biudžetinėmis metais gauti iš valstybės biudžete arba savivaldybės biudžete sukauptų lėšų, pateikęs paraišką valstybės išdą valdančiai institucijai arba savivaldybės administracijai, patvirtintoms programoms finansuoti.
-	Automatiniai stabilizatoriai	Sąryšiai, sumažinantys ciklinių svyravimų ekonomikoje amplitudę be tiesioginių vyriausybės, įmonių ar asmenų veiksmų. Nedarbo išmokos yra automatinio stabilizatoriaus pavyzdys – gerais laikais nedarbo išmokoms valstybė išleidžia mažiau, nuosmukio metu šios išlaidos išauga.
AP	Realaus BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP	Tam tikrų metų faktinio arba numatomo realaus BVP ir potencialaus BVP lygių skirtumas, išreikštas procentais kaip potencialaus BVP lygio dalis.
-	Bendroji skola užsieniui	Šalies rezidentų įsipareigojimai nerezidentams laikotarpio pabaigoje.
-	Biudžeto įstatymas	2022 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas.
-	Biudžeto valdysena	Institucijų, teisinių priemonių ir jomis apibrėžiamų procesų struktūra, kuri užtikrina, kad biudžeto sistema pasiektų savo tikslų rezultatyviausiu ir efektyviausiu būdu.
BP2021	2021 m. biudžeto projektas	Vyriausybės Seimui 2020 m. spalio 16 d. pateiktas 2021 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas.
BĮ2021Gruodis	2021 m. Biudžeto įstatymas	Seimo patvirtintas 2020 m. gruodžio 22 d. 2021 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimas.
BP2021Gegužė	2021 m. biudžeto projektas	Vyriausybės Seimui 2021 m. gegužės 14 d. pateiktas 2021 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas.
BP2022	2022 m. biudžeto projektas	Vyriausybės Seimui 2021 m. spalio 14 d. pateiktas 2022 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas.
BSĮ	Biudžeto sandaros įstatymas	-
BVP	Bendrasis vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį.
COVID-19	COVID-19 liga (koronaviruso infekcija)	-
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija	-
ECB	Europos centrinis bankas	-
EK	Europos Komisija	-
ERS	Ekonominės raidos scenarijus	Finansų ministerijos parengtas ir viešai ne rečiau kaip du kartus per metus, o laikotarpiu, kai nustatomos išskirtinės aplinkybės, ne rečiau kaip kas ketvirtį, skelbiamas vidutinio laikotarpio ekonominės raidos scenarijus.
ES	Europos Sąjunga	-

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
ESS2010	2010 m. Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Europos Sąjungoje	–
EZ	Euro zona	–
–	Fiskalinė erdvė	Skirtumas tarp esamo skolos lygio ir optimalios skolos lygio limito, nekeliančio pavojaus viešųjų finansų skolos tvarumui ir ekonomikos stabilumui.
FDT	Fiskalinės drausmės taisyklės	–
FM	Finansų ministerija	Lietuvos Respublikos finansų ministerija.
GPM	Gyventojų pajamų mokestis	–
GVI	Galutinio vartojimo išlaidos	–
KJ	Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas arba Konstitucinis įstatymas	–
LSD	Lietuvos statistikos departamentas	–
PM	Pelno mokestis	–
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas	–
PVM	Pridėtinės vertės mokestis	–
–	Sniego gniūžtės efektas / automatinė skolos dinamika	Skolos kaitos veiksniai – realių palūkanų normų ir realaus BVP augimo skirtumai bei valiutų kursų pasikeitimai, mažinantys arba didinantys skolos ir BVP santykį.
SAP	Stabilumo ir augimo paktas	–
SB	Struktūrinis balansas	–
SPB	Struktūrinis valdžios sektoriaus pirminis balansas	–
SP2021	Lietuvos stabilumo 2021 m. programa	–
SP2022	Lietuvos stabilumo 2022 m. programa	–
SVSB	Struktūrinis valdžios sektoriaus balanso rodiklis	Pagal ekonominį ciklą patikslintas valdžios sektoriaus balanso rodiklis, kuriuo rodoma, koks būtų valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų skirtumas, jei faktinis BVP būtų lygus potencialiam, kai netaikytos laikinojo poveikio priemonės. Laikinojo poveikio priemonės – su ekonomikos cikliniais svyravimais nesusiję veiksniai, kurie paveikia biudžeto rodiklius tik nurodytu laikotarpiu, sumažindami (ar padidindami) valdžios sektoriaus balanso rodiklį arba valstybės skolą (vienkartinis poveikis) arba pagerindami (ar pablogindami) biudžeto būklę biudžeto būklės ateityje sąskaita.
TVF	Tarptautinis valiutos fondas	–
VK FI	Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas	Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu, atlieka nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir rengia, teikia Seimui ir įstatymų nustatyta tvarka viešai skelbia minėtame įstatyme nurodytas išvadas.
VLT	Vidutinio laikotarpio tikslas	Struktūrinio valdžios sektoriaus balanso rodiklis, kuris turi būti pasiektas per ketverių vieni po kitų einančių metų laikotarpį arba greičiau, praleidžiant metus, kuriais susidaro išskirtinės aplinkybės.
VVP	Vyriausbių vertybiniai popieriai	–
VS	Valdžios sektorius	–
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas	–
VSD	Valstybinis socialinis draudimas	–
–	Valdžios sektoriaus balanso rodiklis	Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų skirtumas, apskaičiuotas pagal Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemą (ESS 2010).

Valstybės ir savivaldybių biudžetų planų vykdymo paklaidos 2021 m.

2021 m. valstybės biudžeto išlaidos pinigų principu buvo mažesnės, nei planuota³⁹ (1 pav. ir 1 lentelė). 2021 m. mažiau, nei planuota, buvo išleista subsidijoms, ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšoms ir kitoms išlaidoms. Lyginant su 2020 m., 2021 m. išlaidos dotacijoms sumažėjo 0,31 mlrd. Eur, subsidijoms 0,67 mlrd. Eur, socialinėms išmokoms 0,44 mlrd. Eur. Kitos išlaidos sumažėjo 2,05 mlrd. Eur. Trečius metus iš eilės daugiau išlaidų buvo skiriama materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti.

1 pav. Valstybės biudžeto išlaidų plano vykdymo paklaidos

Šaltinis – VBAMS FIN-02 forma, VK FI skaičiavimai

1 lentelė. Valstybės biudžeto išlaidų (be ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos) fakto ir patvirtinto plano palyginimas, mln. Eur

Ekonominė klasifikacija	Pavadinimas	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Valstybės biudžeto išlaidų plano vykdymo paklaida	85,8	-110,9	-122,3	-147,4	-79,1	3078,2	-577,0
2.	Išlaidos	-22,0	-94,0	-208,9	-177,6	-148,1	2867,9	-732,4
2.1.	Darbo užmokestis ir socialinis draudimas	-3,6	-22,6	-19,3	4,3	-43,2	5,0	45,9
2.2.	Prekių ir paslaugų naudojimo išlaidos	12,0	8,6	-7,1	-30,7	-39,5	5,5	-14,4
2.3.	Palūkanos	-28,5	-74,2	-11,7	4,0	-15,2	-25,0	-39,2
2.4.	Subsidijos	2,9	34,9	3,2	23,1	8,2	631,4	-41,5
2.5.	Dotacijos	19,9	26,1	-3,6	89,8	-8,4	358,9	44,7
2.6.	Įmoka į ES biudžetą	-16,7	-17,3	-42,4	17,2	98,9	54,8	69,3
2.7.	Socialinės išmokos (pašalpos)	-0,8	-24,4	-35,6	-70,5	24,8	753,3	314,4

³⁹ 2021-12-31 kasinės valstybės biudžeto išlaidos be ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lyginamos su BP2021 patvirtintu valstybės biudžeto išlaidų planu.

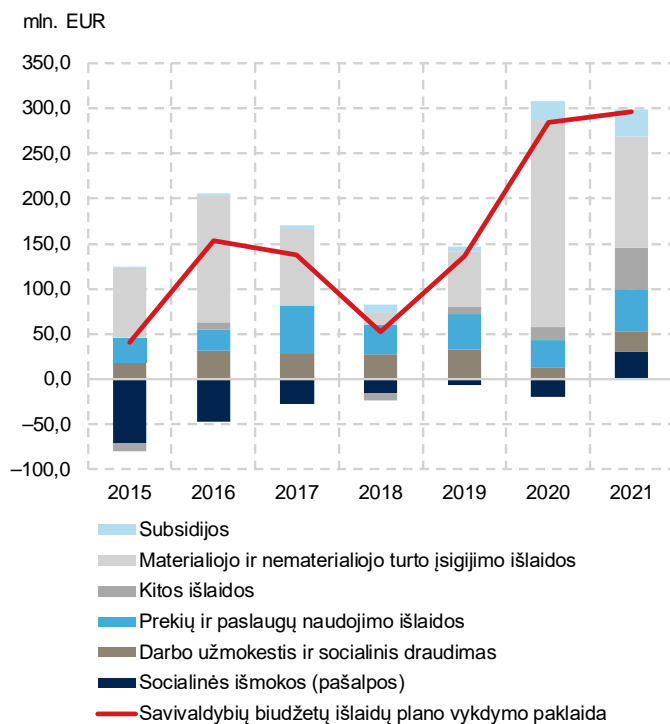
Ekonominė klasifikacija	Pavadinimas	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
2. 8.	Kitos išlaidos	-3,6	25,0	-71,9	-177,2	-160,5	1036,8	-1014,6
2. 9.	ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos bendrojo finansavimo lėšos	-3,7	-50,0	-20,5	-37,6	-13,2	47,3	-97,0
3.	Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų vykdymas	107,8	-16,9	86,6	30,2	69,0	210,2	155,4
3. 1.	Materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	41,7	-20,7	77,5	20,9	69,0	107,0	155,6
3. 2.	Finansinio turto padidėjimo išlaidos (finansinio turto įsigijimo /investavimo išlaidos)	66,0	3,8	9,1	9,3	0,0	103,2	-0,2

Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

Savivaldybių išlaidos buvo didesnės, nei pirminiuose savivaldybių tarybų patvirtintuose biudžetuose⁴⁰ (2 pav. ir 2 lentelė).

Savivaldybių biudžetų 2021 m. išlaidų vykdymas buvo 295,9 mln. Eur didesnis. Verta atsižvelgti ir į tai, kad pajamų vien iš GPM buvo gauta apie 150 mln. Eur daugiau nei planuota. 2021 m. labiausiai planą viršijo materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos, taip pat prekių, paslaugų naudojimo ir išlaidos subsidijoms. 2021 m. pirmą kartą per penkerius metus išlaidos socialinėms išmokoms viršijo planą.

2 pav. Savivaldybių biudžetų išlaidų plano vykdymo paklaidos

Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

2 lentelė. Savivaldybių biudžetų išlaidų fakto ir pradinio plano palyginimas, mln. Eur

Ekonominė klasifikacija	Pavadinimas	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Savivaldybių biudžetų išlaidų plano vykdymo paklaida (2. ir 3.1.)	40,2	153,2	137,9	52,1	136,4	284,0	295,9

⁴⁰ Savivaldybių tarybos 2021 m. pirminius biudžetų planus patvirtino iki 2021-03-05.

Ekonominė klasifikacija	Pavadinimas	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Savivaldybių biudžetų išlaidų plano vykdymo paklaida (2. ir 3.)	75,2	193,1	138,1	59,1	140,0	280,5	349,4
2.	Išlaidos	-37,8	12,9	52,7	39,4	75,8	54,0	173,0
2.1.	Darbo užmokestis ir socialinis draudimas	18,0	30,7	29,0	26,8	33,0	13,2	22,8
2.2.	Prekių ir paslaugų naudojimo išlaidos	27,7	24,8	52,0	33,8	39,5	30,1	46,6
2.3.	Palūkanos	-6,9	-5,7	-4,6	-5,7	-3,9	-4,2	-3,2
2.4.	Subsidijos	1,4	1,8	3,6	8,8	5,3	20,6	31,0
2.5.	Dotacijos	2,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
2.7.	Socialinės išmokos (pašalpos)	-71,3	-46,7	-28,0	-16,4	-6,1	-19,8	29,9
2.8.	Kitos išlaidos	-9,0	7,9	0,5	-7,9	7,9	13,6	45,8
2.9.	Pervedamos Europos Sąjungos, kitos tarptautinės finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšos	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo, finansinio turto padidėjimo ir finansinių įsipareigojimų vykdymo išlaidos	113,0	180,2	85,4	19,7	64,2	226,5	176,4
3.1.	Materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	78,0	140,3	85,2	12,7	60,6	230,0	122,9
3.2.	Finansinio turto padidėjimo išlaidos (finansinio turto įsigijimo / investavimo išlaidos)	2,4	0,2	2,2	0,3	1,6	1,5	4,0
3.3.	Finansinių įsipareigojimų vykdymo išlaidos (grąžintos skolos)	32,6	39,7	-2,0	6,6	2,1	-4,9	49,5

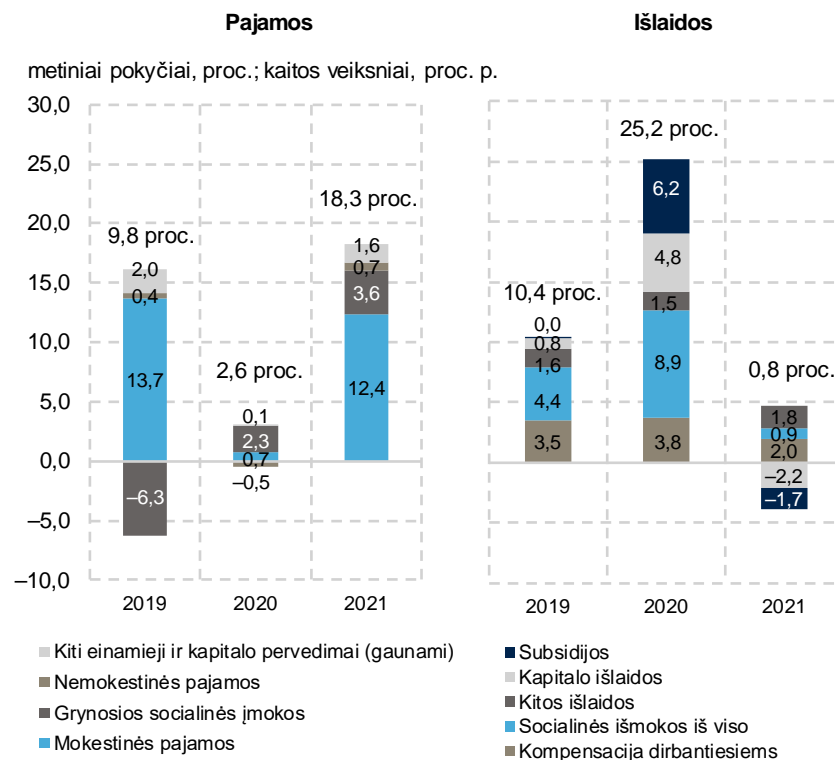
Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų metinis augimas ir pagrindinių komponentų įtaka

2021 m. valdžios sektoriaus pajamų augimas buvo sparčiausias nuo 2007 m. Lyginant su 2020 m., 2021 m. pajamos augo 18,3 proc., išlaidos – 0,8 proc. Pajamų augimą didžiausia dalimi lėmė mokesstinės pajamos, (daugiausia iš pagrindinių mokesčių: GPM, PVM, PM, akcizų), augusios 2,19 mlrd. Eur (12,4 proc. p.). Prie tokio augimo prisidėjo palankus ekonominis ciklas, vienkartinio pobūdžio veiksniai ir žema palyginamoji bazė. Grynųjų socialinių įmokų įtaka siekia 3,6 proc. p. arba 0,64 mlrd. Eur. Jų augimą skatino dėl sparčiai didėjusio darbo užmokesčio augusios apdraustųjų ir draudėjų valstybinio socialinio draudimo įmokos. Nemokestinės pajamos, dėl didesnių pajamų iš prekių ir paslaugų, 2021 m. padidėjo 0,12 mln. Eur (0,7 proc. p.).

2020 m. dėl COVID-19 pandemijos VS išlaidos siekė 42,9 proc. BVP – tai buvo vienas didžiausių išlaidų lygių nuo 2009 m. VS išlaidos COVID-19 pandemijos valdymui 2020 m. sudarė 2,66 mlrd. Eur, o 2021 m. – 1,30 mlrd. Eur. 400 mln. Eur mažesnės, nei planuota, su COVID-19 susijusios valdžios sektoriaus išlaidos prisidėjo prie to, kad 2021 m. subsidijų ir kitų išlaidų įtaka buvo neigiama ir bendrai siekė –3,5 proc. p. Vis dėlto aukštą (38,7 proc. BVP) 2021 m. išlaidų lygį palaikė naujos išlaidos, prisiimtiems ilgalaikiams įsipareigojimams.

Valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų metinis augimas ir pagrindinių komponentų įtaka

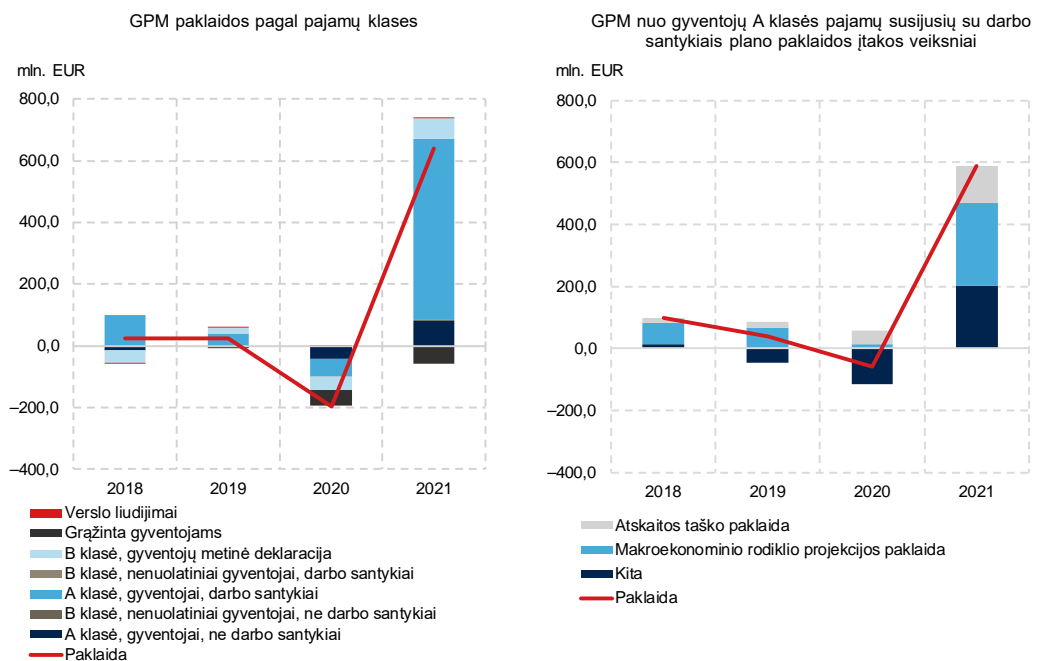

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

Pagrindinių mokesčių planų paklaidos

Pagrindinių mokesčių planų paklaidų įtakos veiksnių vertinimo rezultatai leidžia identifikuoti, kiek Finansų ministerijos parengti pagrindinių mokesčių planai buvo tiksūs, kas lėmė neatitiktis nuo fakto įtakos veiksnius⁴¹. Pateikiamos keturių mokesčių (GPM, PVM, PM, akcizų) surenkamų pajamų planų paklaidos (1 pav. ir 2 pav.). Plano paklaida apibrėžiama kaip skirtumas tarp faktinio tam tikrų metų atitinkamo mokesčio surinkimo ir tų pačių metų Biudžeto įstatymu patvirtinto plano⁴². Teigiamo plano paklaida rodo, kad Finansų ministerija tam tikriems metams sudarė atsargų planą, o neigiama, kad planas buvo optimistinis. Analizė rodo, kad geresnį nei planuota mokesčių surinkimą 2021 m. lėmė geresni makroekonominiai rodikliai, o pelno mokesčio atveju ženkliai prisidėjo didesni avansiniai mokėjimai dėl 2020 m. geresnių, nei tikėtasi, veiklos rezultatų ir didesnis metinis pelno mokestis.

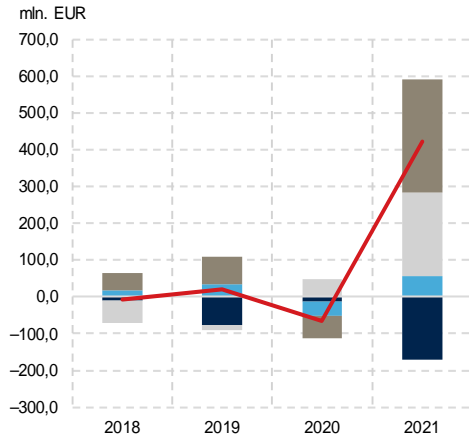
1 pav. Pagrindinių mokesčių planų paklaidos

⁴¹ Remiantis 2018-05-04 ataskaita Nr. BP-2 „Pagrindinių mokesčių planų paklaidos“.

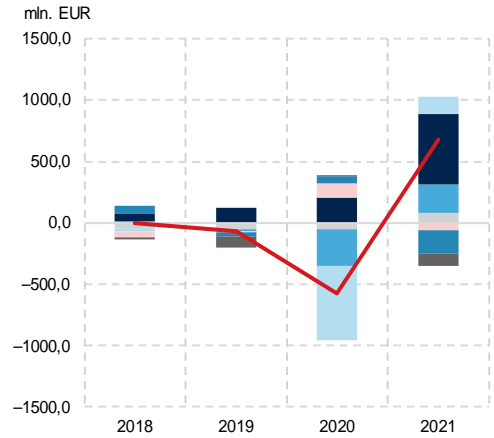
⁴² Lyginama su planu teiktu BP2021 ir patvirtintu BĮ2021Gruodis.

Pelno mokesčio plano paklaidos įtakos veiksniai

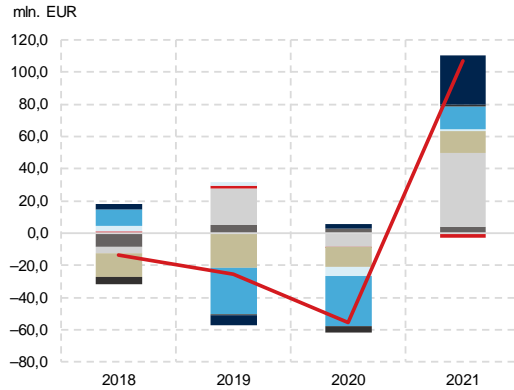

- Avansu sumokėtos pelno mokesčio dalies paklaida
- Atskaitos taško paklaida
- Makroekonominio rodiklio projekcijos paklaida
- Kita
- Netektys dėl lengvatų
- Permokos paklaida
- Paklaida
- Sausio mėn. konsolidacijos paklaida
- Nepriemokos paklaida

PVM plano paklaidos įtakos veiksniai

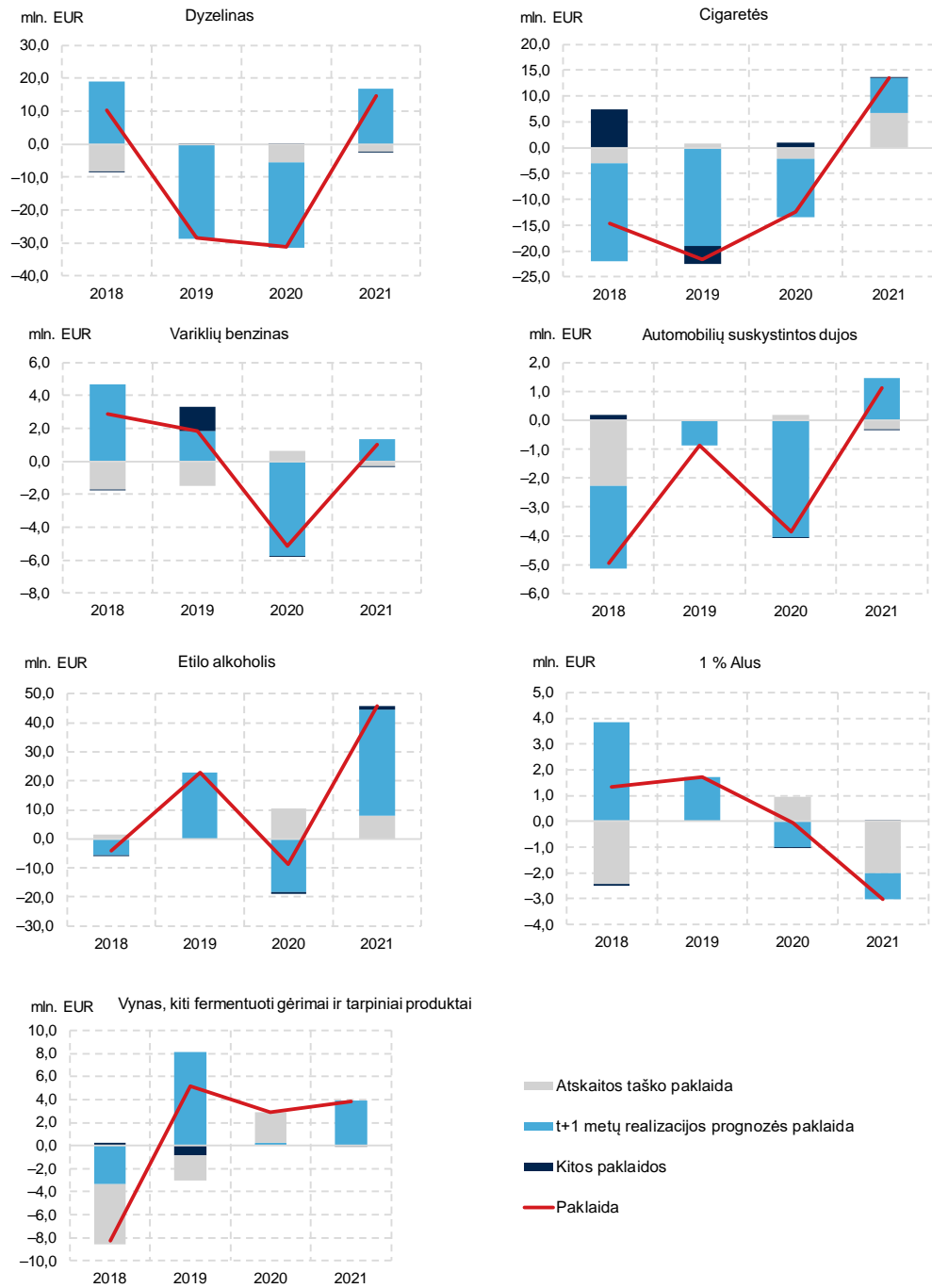
Akcizų plano paklaidos pagal prekes

- Kita
- Dyzelinas
- Cigaretės
- Etilo alkoholis
- Paklaida
- Susystintos automobilių dujos
- Variklių benzinas
- 1% Alus
- Vynai, kiti fermentuoti gėrimai ir tarpiniai produktai

Šaltinis – Finansų ministerija, Valstybinė mokesčių inspekcija prie FM, VK FI skaičiavimai

2 pav. Akcizų pagal produktus pajamų plano paklaidos įtakos veiksniai

Šaltinis – Finansų ministerija, Valstybinė mokesčių inspekcija prie FM, VK FI skaičiavimai

Lietuvos fiskalinių rizikų švieslentė

Fiskalinių rizikų švieslentė pateikia bendrą fiskalinių rizikų vaizdą 2006–2022 m. ir leidžia stebėti vidaus ir išorės disbalansų kaitą⁴³.

Lietuvos fiskalinių rizikų švieslentė

MAKROEKONOMINIAI RODIKLIAI, proc. BVP (jei nenurodyta kitaip)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022N
Realiojo BVP augimas, proc.	7,4	11,1	2,6	-14,8	1,7	6,0	3,8	3,5	3,5	2,0	2,5	4,3	4,0	4,6	-0,1	5,0	1,6
Nedarbo lygis, proc.	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9	7,1	6,2	6,3	8,5	7,2	7,3
Būsto kainų indeksas, proc.		26,3	9,0	-29,9	-7,4	6,6	-0,2	1,2	6,4	3,7	5,4	8,9	7,3	6,8	7,3	16,1	
Realusis efektyvusis valiutų kursas, proc.	-0,3	3,0	6,1	6,8	-5,4	0,6	-2,0	0,9	3,0	0,3	1,9	0,3	4,2	-0,7	3,2	2,0	
Einamosios sąskaitos balansas	-10,6	-13,0	-13,0	-8,8	-3,7	-0,5	-1,7	-1,2	1,2	0,9	0,0	-1,0	-0,1	1,4	3,7	4,1	3,1
Bendroji skola užsieniui	60,5	72,1	72,4	86,8	86,3	80,3	77,9	70,7	70,6	76,7	86,2	82,7	78,3	70,1	75,7	76,7	
Privačiojo sektoriaus kredito srautai	18,7	24,9	10,4	-9,4	-5,9	-2,2	0,4	-0,2	0,2	2,6	4,4	4,5	4,3	2,6	0,3		
FISKALINIAI RODIKLIAI, proc. BVP																	
VS balansas	-0,3	-0,8	-3,1	-9,1	-6,9	-8,9	-3,2	-2,6	-0,6	-0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	-7,3	-1,0	-4,9
Struktūrinis VS balansas	-3,1	-5,4	-7,8	-6,0	-3,9	-3,4	-2,5	-1,1	-0,9	-0,4	0,1	-0,2	-0,4	-1,1	-7,5	-1,9	-5,1
VS skola	17,2	15,9	14,6	28,0	36,2	37,1	39,7	38,7	40,5	42,5	39,7	39,1	33,7	35,9	46,6	44,3	43,2
Finansavimo skolinomomis lėšomis poreikis	4,0	3,0	5,6	13,7	11,0	11,1	8,5	8,2	4,5	6,7	4,6	2,8	4,4	1,3	12,6	5,2	9,3
Fiskaliniai rezervai	1,5	1,0	1,1	2,1	1,5	1,2	0,7	0,3	0,4	0,4	0,5	0,6	1,1	2,0	1,6	3,1	3,5

■ Aukštas rizikos lygis
 ■ Vidutinis rizikos lygis
 ■ Žemas rizikos lygis
 ■ Nėra duomenų

Šaltinis – VK FI skaičiavimai

⁴³ Švieslentės sudarymo metodika ir rodikliai aprašyti Valstybės kontrolės 2018-11-08 ataskaitoje Nr. BP-6-1 „2019 metų valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“. Fiskaliniai rezervai apima Rezervinį (stabilizavimo), VSDF, PSDF, Garantinį ir Ilgalaikio darbo išmokų fondus. Švieslentėje raudona spalva pažymėti metai, kai atitinkamas rodiklis rodo aukštą, geltona – vidutinį ir žalia – žemą rizikos lygį. Nuo 2021 m. fiskalinių rizikų švieslentėje pradėtas naudoti einamosios sąskaitos 3 metų slenkantis vidurkis.

Fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi 2021 metais *ex-post* vertinimas

1 lentelė. Perteklinio valdžios sektoriaus taisyklės sąlygos

Nr.	Sąlyga	Sąlyga, išreikšta formule	Išvada dėl sąlygos tenkinimo*	
			FM	VK FI
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė				
S ₁	VS yra faktiškai perteklinis 2021 m. vertinant pagal SB** rodiklį	$SB_{2021} > 0$ ⁴⁴	Netenkinama -1,2 < 0,0	Netenkinama -1,9 < 0,0
S ₂	Faktinio SB rodiklio absoliučioji vertė yra mažesnė negu VLT absoliučioji vertė ir 2021 m. mažėja, išskyrus metus, kai produkcijos atotrūkio nuo potencialo (AP) rodiklis yra neigiamas	$ SB_{2021} < VLT $ ir $ SB_{2021} < SB_{2020} $ ir $AP_{2021} \geq 0$	Netenkinama 1,2 > 1,0 ir 1,2 < 6,6 ir 0,4 > 0,0	Netenkinama 1,9 > 1,0 ir 1,9 < 7,0 ir 2,2 > 0,0
S ₃	Faktinio SB rodiklio absoliučioji vertė yra mažesnė negu VLT absoliučioji vertė tais metais, kai produkcijos atotrūkio nuo potencialo rodiklis yra neigiamas	$ SB_{2021} < VLT $ ir $AP_{2021} < 0$	Netenkinama 1,2 > 1,0 ir 0,4 > 0,0	Netenkinama 1,9 > 1,0 ir 2,2 > 0,0
S ₄	Faktinio SB rodiklio postūmio VLT link absoliučioji vertė yra ne mažesnė negu SPU absoliučioji vertė	$SPU_{2021} > 0$ ir $SB_{2021} \geq SB_{2020} +$ $+ SPU_{2021}$	Netaikoma	Netaikoma
S	2021 metais, išskyrus metus, kuriais susidaro išskirtinės aplinkybės, turi būti tenkinama bent viena iš S ₁ -S ₄	$\bigcup_{i=1}^4 S_i$	Netaikoma Paskelbtos išskirtinės aplinkybės	Netaikoma Paskelbtos išskirtinės aplinkybės

* VK FI ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo

** SB žymi struktūrinį valdžios sektoriaus balansą

Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI

2 lentelė. Aplinkybės leidžiančios netaikyti išlaidų augimo ribojimo taisyklės, 2021 m.

Nr.	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė	Aplinkybė, išreikšta formule	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė	
			FM	VK FI
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė				
A ₁	Pagal 4 paskutinius metų ketvirčius apskaičiuotas Lietuvos BVP to meto kainomis augimas yra mažesnis negu daugiametis ES BVP to meto kainomis augimas, padidintas 2 proc. punktais.	$\Delta YN_{2021} < \frac{1}{5} \sum_{j=1}^5 \Delta YN_{2021-j}^{ES} + 2$	Tenkinama 1,2 < 3,9	Tenkinama 1,2 < 3,9
A ₂	Numatomas VS balanso rodiklio postūmis yra teigiamas ir sudaro bent 1,0 proc. BVP.	$B_{2021} - B_{2020} \geq 1,0$	Tenkinama 6,3 > 1,0	Tenkinama 6,3 > 1,0
A ₃	Ne mažiau kaip penkerių iš eilės einančių metų VS balanso rodiklio aritmetinis vidurkis yra perteklius, ne mažesnis negu 0,1 proc. BVP.	$\frac{\sum_{j=1}^5 B_{2021-j}}{5} \geq 0,1$	Netenkinama -1,1 < 0,1	Netenkinama -1,1 < 0,1

⁴⁴ Čia ir toliau nelygybės ženklas yra griežtas, jei skirtumas tarp lyginamų elementų po apvalinimo sudaro bent 0,1; kitaip ženklas yra lygybė.

Nr.	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė	Aplinkybė, išreikšta formule	VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės netaikymo aplinkybė	
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	VK FI
A ₄	Keičiant einamųjų metų bet kurio iš VS priskiriamų biudžetų, kurių kiekvieno atskirai planuojami asignavimai viršija 3 proc. BVP to meto kainomis, pajamas ar išlaidas, pakeistas VS balansas nepablogės, palyginti su buvusiu prieš keitimą.	$B_{2021}^* \geq B_{2021}$	Netaikoma	Netaikoma
A ₅	Pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos viešai paskelbtą ekonominės raidos scenarijų, dėl kurio tvirtinimo kontrolės institucija paskelbė išvadą, apskaičiuotas produkcijos atotrūkis nuo potencialo planuojamais metais yra neigiamas.	$AP_{2021} < 0$	Netenkinama 0,4 > 0,0	Netenkinama 2,2 > 0,0
A	2021 metais, VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė netaikoma, kai susidaro bent viena iš A1–A5 aplinkybių.	$\bigcup_{i=1}^5 A_i$	Susidarė netaikymo aplinkybės	Susidarė netaikymo aplinkybės
B* keičiamas VS balansas				
Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI				

3 lentelė. VS išlaidų augimo ribojimo taisyklė

Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada	
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	VK FI
	Potencialaus BVP to meto kainomis daugiamečių augimo vidurkis, $Y_{np10,2021}$, proc.		4,9	4,8
	2021 m. rengiant, tvirtinant ir keičiant VS priskiriamų biudžetų, kurių kiekvieno atskirai planuojami asignavimai viršija 3 proc. BVP to meto kainomis (AV3), patvirtinimo įstatymų arba šių įstatymų pakeitimo įstatymų projektus, vadovaujamosi nuostata, kad tuo atveju, kai paskutinių penkerių pasibaigusiu metų VS balanso rodiklių aritmetinis vidurkis yra neigiamas, šių biudžetų asignavimų (išskyrus ES finansinės paramos lėšas) visumos augimas turi būti ne didesnis negu pusė potencialaus BVP to meto kainomis daugiamečio augimo vidurkio	$\frac{\sum_{j=1}^5 B_{2021-j-1}}{5} < 0$ $\frac{AV3_{2021} - ES_{2021}}{AV3_{2020} - ES_{2020}} \leq 1 + 0,5 \cdot Y_{np10,2021}/100$	Taisyklė netaikoma, nes susidarė KĮ numatytos netaikymo aplinkybės (A ₁ ir A ₂ aplinkybės, 6 priedo 2 lentelė)	
Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI				

4 lentelė. Valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės, 2021 m.

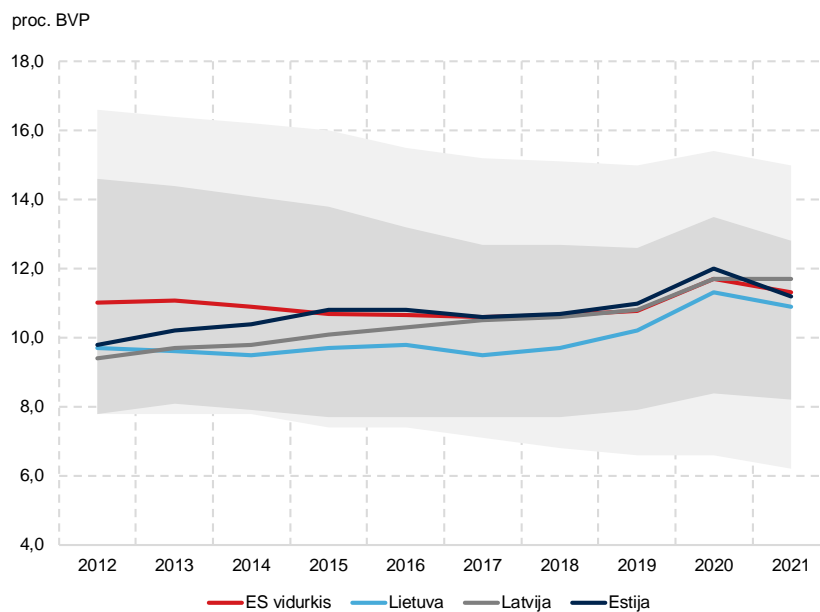
Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada*	
Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė			FM	IFI
T ₂₁	Kiekvienas valdžios sektoriui priskiriamas biudžetas, išskyrus VSDF, valstybės biudžetą, kurio asignavimai viršija 0,3 proc. praėjusių metų BVP to meto kainomis, turi būti planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad, sprendžiant pagal to biudžeto struktūrinį balanso rodiklį,	$SB_{j,2021} \geq 0$	Savivaldybių biudžetų atitiktis fiskalinės drausmės taisyklėms bus vertinama 2022 m. I pusmečio pabaigoje	

Nr.	Taisyklė	Taisyklė, išreikšta formule	Išvada*	
			FM	IFI
	Institucija, kurios projekcijų pagrindu atliekama analizė		FM	IFI
	apskaičiuotą kaupiamuoju principu, jis būtų perteklinis arba subalansuotas.			
T ₂	PSDF biudžetas turi būti planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad, sprendžiant pagal to biudžeto struktūrinį balanso rodiklį, apskaičiuotą kaupiamuoju principu, jis būtų perteklinis arba subalansuotas.	$SB_{2021}^{PSDF} \geq 0$	Tenkinama 0,4 > 0,0	Tenkinama 0,3 > 0,0
T ₃	VSDF biudžetas planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad jo struktūrinis deficitas, apskaičiuotas kaupiamuoju principu, galėtų didėti tik tais metais, kuriems numatomas neigiamas produkcijos atotrūkis nuo potencialo, kitaip šis rodiklis neturi mažėti.	$AP_{2021} < 0$ $AP_{2021} \geq 0$ ir $SB_{2021}^{VSDF} \geq SB_{2020}^{VSDF}$ arba $SB_{2021}^{VSDF} \geq 0$	Negalioja 0,4 > 0,0 Tenkinama 0,4 > 0,0 ir 0,9 > 0,0	Negalioja 2,2 > 0,0 Tenkinama 2,2 > 0,0 ir 0,8 > 0,0
T ₄	Kiekvienas j-asis vietos valdžios sektoriui priskiriamas biudžetas, kurio asignavimai neviršija 0,3 proc. praėjusių metų BVP to meto kainomis, turi būti planuojamas, tvirtinamas, keičiamas ir vykdomas taip, kad to biudžeto asignavimai neviršytų jo pajamų, išskyrus metus, kuriais numatomas neigiamas produkcijos atotrūkis nuo potencialo. Pastaruoju atveju asignavimai negali viršyti pajamų daugiau kaip 1,5 procento.	$AP_{2021} \geq 0$ ir $V_{j,2021}/VP_{j,2021} \leq 1$ $AP_{2021} < 0$ ir $V_{j,2021}/VP_{j,2021} \leq 1,015$	Savivaldybių biudžetų atitiktis fiskalinės drausmės taisyklėms bus vertinama 2022 m. I pusmečio pabaigoje	
	* VK FI ir Finansų ministerijos duomenys gali nesutapti dėl apvalinimo			
	– Nevertinama			
	Šaltinis – Finansų ministerija, VK FI			

Valdžios sektoriaus išlaidos kompensacijai dirbantiesiems ir šio sektoriaus išlaidos sveikatos apsaugai bei švietimui

Lietuvoje VS išlaidos kompensacijai dirbantiesiems 2012–2021 m. laikotarpiu buvo mažesnės nei ES vidurkis (1 pav.), o tarptautinės institucijos yra išsakiusios rekomendacijas dėl švietimo⁴⁵ ir sveikatos⁴⁶ sričių darbuotojų darbo užmokesčio didinimo.

1 pav. Valdžios sektoriaus išlaidos kompensacijai dirbantiesiems Lietuvoje ir ES šalyse narėse

Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

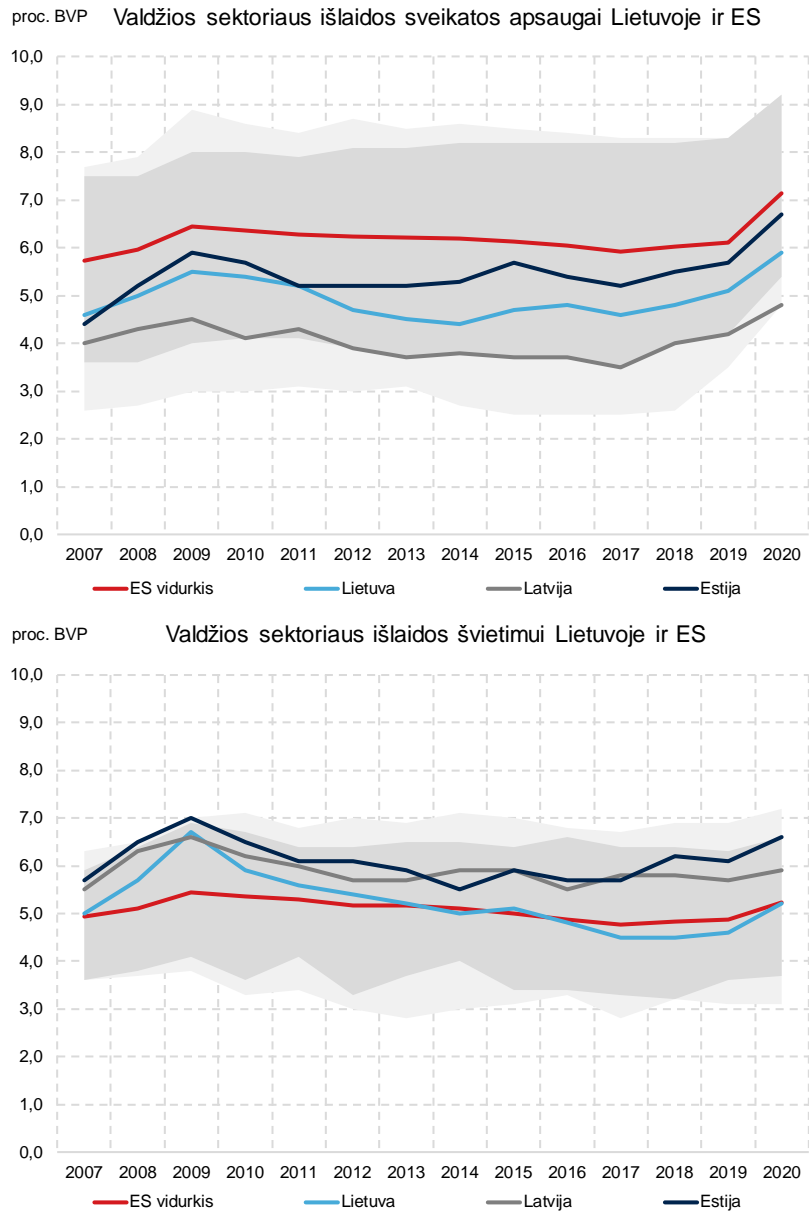
Lietuvoje didžioji dalis darbo užmokesčio sveikatos apsaugos ir švietimo darbuotojams mokama iš valdžios sektoriaus lėšų. Išlaidos sveikatos apsaugai 2007–2020 m. siekė 4,9 proc. BVP, kai ES vidurkis – 7,1 proc. BVP. Išlaidos švietimui Lietuvoje 2007–2020 m. vidutiniškai sudarė 5,2 proc. BVP ir 2020 m. pasiekė ES vidurkį⁴⁷ (2 pav.). Atsižvelgiant į sveikatos ir švietimo sistemų finansavimo struktūrą, kai didžioji dalis darbo užmokesčio mokama iš valstybės biudžeto, ir priimtus įsipareigojimus, išlaidos šiose srityse numatoma augti tiek vidutiniu, tiek ilguoju laikotarpiu.

⁴⁵ 2021 m. EBPO švietimo sistemos Lietuvoje apžvalga. Prieiga per internetą: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/f9439e9e-en/index.html?itemId=/content/component/f9439e9e-en>.

⁴⁶ 2018 m. EBPO Lietuvos sveikatos sistemos peržiūra: vertinimas ir rekomendacijos. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/health/health-systems/OECD-Reviews-of-Health-Systems-Lithuania-2018-Assessment-and-Recommendations.pdf>. 2018 m. Europos Komisijos, Europos socialinės politikos tinklo, sveikatos priežiūros prieinamumo nelygybės ataskaita. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20356&langId=en>.

⁴⁷ Lietuvos realusis BVP susitraukė 0,1 proc., ES – 5,9 proc.

2 pav. Valdžios sektoriaus išlaidos sveikatos apsaugai ir švietimui Lietuvoje ir ES šalyse narėse

Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

Ataskaitos
„Lietuvos stabilumo 2022 metų
programos vertinimas“
8 priedas

2022–2025 m. valdžios sektoriaus pajamų, išlaidų ir balanso projekcijos

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	proc. BVP				
		2021F	2022 N	2023 P	2024 P	2025 P
Pajamos iš viso	OTR	37,9	37,0	36,6	36,3	36,3
Mokestinės pajamos		22,3	21,6	21,3	21,2	21,1
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	12,3	11,7	11,6	11,5	11,5
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	10,0	9,9	9,6	9,6	9,6
Kapitalo mokesčiai	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grynosios socialinės įmokos	D61	10,8	10,6	10,6	10,6	10,5
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	9,7	9,6	9,5	9,6	9,5
Nemokestinės pajamos		2,2	2,0	2,0	1,9	1,9
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	1,9	1,6	1,6	1,6	1,6
Nuosavybės pajamos (gaunamos)	D4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami)	D7+D9	2,7	2,8	2,8	2,6	2,7
Išlaidos iš viso		39,0	41,9	39,9	39,5	39,3
Einamosios išlaidos		35,2	37,2	35,9	35,6	35,7
Kompensacija dirbantiems	D1	10,9	11,6	11,9	12,3	12,7
Tarpinis vartojimas	P2	4,7	5,0	4,9	4,8	4,8
Mokesčiai	D29+D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Subsidijos	D3	1,6	1,7	0,5	0,5	0,4
Nuosavybės pajamos (mokamos)	D4	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
Socialinės išmokos iš viso	D6M	15,4	16,4	16,3	16,2	16,2
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra	D62	13,3	14,2	13,9	13,8	13,9
Socialiniai pervedimai natūra	D632	2,1	2,1	2,4	2,4	2,3
Kiti einamieji pervedimai (mokami)	D7	2,1	2,3	2,0	1,6	1,4
PVM ir BNP nuosavi ištekliai, mokami į ES biudžetą	D76	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
Kapitalo išlaidos		3,7	4,7	4,0	3,9	3,6
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	0,4	0,7	0,3	0,3	0,2
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	P5L	3,3	4,0	3,7	3,6	3,4
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)	B9	-1,0	-4,9	-3,3	-3,2	-3,0

2021 m. faktinės pajamos ir išlaidos apskaičiuotos remiantis Lietuvos statistikos departamento 2022-04-01 BVP įverčio duomenimis. Projekcijoms sudaryti naudojamas 2022-03-31 paskelbtas ekonominės raidos scenarijus.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

